

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	3
1.2 Afgrænsning	5
1.3 Problemformulering	5
1.4 Metode og retskilder	6
2 Forældreansvarsloven	7
2.2 Forældreansvarslovens historiske udvikling	7
2.3 FN's børnekonvention og den Europæiske menneskerettighedskonvention (EMRK)	11
2.4 Indførelsen af den nye hovedlov 2007	12
2.5 Nye tiltag i forældreansvarsloven	13
2.6 Evaluering af forældreansvarsloven 2007	14
2.6.1 Interviews med dommere om forældremyndighedssager, bopæl og samvær	15
2.6.2 SFI's kategorisering af sager om forældremyndighed, bopæl og samvær på baggrund af interviews	16
2.7 Familiestyrelsen rapport "En evaluering af Forældreansvarsloven"	17
2.8 Nyere lovændringer	18
2.8.1 Ændringerne af forældreansvarsloven 2012	18
2.8.2 Ændringerne af forældreansvarsloven 2015	19
2.8.3 Ændringerne af forældreansvarsloven 2016	19
3 Gældende ret	20
3.1 Den processuelle behandling i statsforvaltningen	20
3.2 Barnets mulighed for inddragelse	20
3.3 Pligter som forældremyndighedsindehaver	20
4 Beslutningsbeføjelser	21
4.1 Væsentlige beslutninger - enighed mellem forældrene	21
4.2 Beslutningsbeføjelser tildelt bopælsforælderen	22
4.3 Beslutningsbeføjelser af dagligdagskarakter	23
4.4 Barnets udrejse til udlandet	23
4.5 Økonomiske fordele som bopælsforælder	24
5 Bopælsafgørelsen	25
5.1 Forældreansvarsloven § 17	25
5.3 Aftaler om barnets bopæl	26
5.4 Hvad bør retten lægge vægt på ved bopælsafgørelserne i henhold til forarbejderne?	27
5.5 Hvad dækker barnets bedste over?	28
5.6 Samværschikanens betydning for bopælskriteriet	28
6 Domsanalyse	29
1. Flytning indenlands	30
Delkonklusion:	34
2. Flytning til udlandet	39
Delkonklusion:	42
3. Status quo, økonomisk element	43
Delkonklusion:	46
4. Barnets primære opholdssteds betydning for bopælen	46
Delkonklusion:	48
5. Samarbejde med kommunen, primære omsorgsperson	49
Delkonklusion:	53
6. Samværschikanens betydning for bopælsafgørelsen	53

Delkonklusion	57
7. Barnets egne ønsker	58
Delkonklusion:	62
7 Konklusion	63
8 English abstract	66
9 Litteraturliste.....	67

1. Indledning

Antallet af ægteskaber, der går i opløsning, har været stigende de sidste mange år. Alene i 2013 blev der registreret 18.858, mens tallet i 2014 var steget til 19.387, hvilket er det højeste der nogensinde er registreret i Danmark.¹ Tal fra Danmarks Statistik viser, at den procentvise andel heraf i 2013 var 53,1 % og dette tal i 2014 var 54,4 %, hvilket betyder at lidt over halvdelen af alle ægtepar hvert år går fra hinanden.² Tallene giver dog ikke et retvisende billede af brud mellem alle par, da statistikkerne ikke viser papirløse parforhold.³ Det ses indirekte heraf, at mange børn har to forældre som lever hver for sig. Tal fra Danmarks statistik viser, at der i 2014 var registreret 22.070 enlige mænd med et barn med bopæl hos sig, hvorimod der var registreret 74.536 enlige kvinder med et barn registreret med bopæl hos sig.⁴

Med indførelsen af den nye hovedlov i 2007, blev det muligt for domstolene at træffe særskilt afgørelse om barnets bopæl. Indtil da måtte den fælles forældremyndighed ophæves, såfremt forældrene ikke kunne blive enige om barnets bopæl. Det betød derfor også, at bopælsafgørelsen til en vis grad erstatter en afgørelse om eneforældremyndighed, fordi forældremyndigheden som udgangspunkt er fælles, hvorfor konflikten i større grad handler om de ekstra kompetencer der følger med det at være bopælsforælder.⁵

Selvom forældrene aftaler en deleordning, hvor barnet er lige meget hvert sted, kan barnet kun have folkeregisteradresse et sted. Det betyder derfor, at den forælder der ikke har barnets folkeregisteradresse registreret hos sig, bliver samværsforælder.⁶ Det er i henhold til den danske lovgivning ikke muligt for samværsforælderen, at have samvær med barnet i et omfang der er større end bopælsforælderens.⁷

Hvis forældrene selv kan blive enige om forældremyndigheden og barnets bopæl, er der ikke grundlag for yderligere diskussion eller inddragelse af statsforvaltningen, i den indledende fase og derfor i sidste ende heller ikke domstolene. Men i de tilfælde, hvor forældrene ikke kan blive enige om forældremyndigheden eller bopælen på barnet gennem hjælpen i statsfor-

¹ Björk, s. 17

² Danmarks Statistik, (befolkning og valg), skilsmissetavle

³ Björk, s. 17

⁴ Danmarks Statistik, (befolkning og valg), husstande

⁵ Björk, s. 154

⁶ Björk, s. 131

⁷ Björk, s. 147

valtningen, afgøres spørgsmålet af domstolene – det gælder ved uenighed i forbindelse med, at forældrene flytter fra hinanden eller på et senere tidspunkt.

Der er nogle særlige kompetencer knyttet til det at være bopælsforælder.

Bopælsforælderen kan blandt andet træffe afgørelse om de overordnede forhold i barnets daglige liv, herunder hvor i landet barnets bopæls skal være, samt hvilken institution barnet skal gå i.⁸ Herudover er der nogle økonomiske fordele knyttet til det at være bopælsforælder, hvilket ligeledes kan have betydning for forældrenes indbyrdes stridigheder.

Samværsforælderen kan træffe beslutninger der relaterer sig til samværet, og derfor karakteriseres som den direkte omsorg så som mad, tøj, venner, ikke risikobetonede fritidsaktiviteter mv.⁹ Disse beføjelser gælder både for samværsforælderen og bopælsforælderen, hvortil der for bopælsforælderen gælder visse særlige kompetencer.

Forældremyndighedsindehaverne skal i forening, blandt andet være enige om evt. værgemål for barnet, væsentlige medicinske behandlinger eller indgreb, skoleretning, videreuddannelse, skolefritidsordning samt risikobetonede fritidsaktiviteter.¹⁰ Forældrene skal ligeledes være enige, hvis barnet skal flytte til udlandet, Grønland eller Færøerne.¹¹ Der findes i anden særlovgivning, visse forhold hvorefter der kræves samtykke fra den anden forældremyndighedsindehaver, blandt andet i forbindelse med indmeldelse til skole, udstedelse af pas, navnevalg, religion samt ægteskab m.v..¹²

Børnene anses ofte for taberne i den interne kamp mellem forældrene, der ofte er ramt af sorg, frustrationer og manglende overskud.¹³ Det er derfor vigtigt med en lovregulering der sikrer, at der bliver taget hånd om børnene, og de beslutninger der træffes på børnenes vegne, også sker ud fra en konkret vurdering af, hvad der er bedst for det enkelte barn i netop denne situation.

Specialet vil derfor omhandle en vurdering og analysering, af hvilke kriterier der i retspraksis ligger til grund for domstolenes afgørelse om bopælstvister.

⁸ Vej. nr. 9119 af 24/02/2016, s. 8

⁹ Vej. nr. 9119 af 24/02/2016, s. 8-9

¹⁰ Vej. nr. 9119 af 24/02/2016, s. 9

¹¹ Vej. nr. 9119 af 24/02/2016, s. 9

¹² Vej. nr. 9119 af 24/02/2016, s. 8

¹³ Björk, s. 23

1.2 Afgrænsning

Specialet behandler bopælsproblematikken, hvorfor spørgsmålet om forældremyndigheden over barnet spiller en væsentlig rolle, da det er en forudsætning for at kunne få bopælen på barnet, at man tillige er forældremyndighedsindehaver. Spørgsmålet om samvær og samværschikane vil ikke blive behandlet nærmere i specialet, da kriterierne for samvær vil være et emne for sig at behandle. Det skal dog bemærkes, at den forælder der ikke får bopælen på barnet vil være samværsforælderen, hvorfor samværet i specialet ikke helt kan undlades. De nærmere kriterier for at få samvær, samt hvem der ud over forældrene kan få samvær med børnene, vil ikke blive behandlet i specialet.

Specialet omhandler den situation, hvor forældrene ikke kan blive enige om bopælen for barnet, og hjælpen i statsforvaltningen ikke er nok til at nå til enighed herom, således spørgsmålet skal behandles af domstolene. Behandlingen af sagen i statsforvaltningen vil derfor ikke nærmere blive gennemgået. Specialet tager udgangspunkt i sagerne fra de danske domstole.

I specialet skelnes der ikke mellem om afgørelsen er truffet efter § 17, stk. 1 eller 2, da præmisserne vurderes at være de samme, hvorfor det ikke har betydning for domstolens kriterier.

1.3 Problemformulering

Formålet med specialet er, at belyse retsstillingen af bopælsproblematikken når gifte forældre bliver skilt eller separeret, såvel som når ikke gifte forældre går fra hinanden. Problemformuleringen udformes på baggrund heraf således:

”Hvilke kriterier lægges til grund, når domstolene skal afgøre bopælssagerne i retten, i den situation hvor forældrene ikke selv kan nå til enighed om bopælen på barnet, jf. FOL § 17?”

1.4 Metode og retskilder

I specialet anvendes den dogmatiske retsvidenskab, da formålet er at beskrive gældende ret, *de lege lata*, for derved at beskrive retstilstanden i forbindelse med bopælsaftagelser i henhold til forældreansvarsloven.¹⁴ For at kunne analysere dette anvendes de primære retskilder, her forældreansvarsloven¹⁵, men samtidig er det relevant at inddrage andre typer af retskilder så som vejledningen til FOL om forældremyndighed og barnets bopæl. Det skal dog bemærkes, at vejledninger ikke er retligt bindende hverken for offentlige- eller private myndigheder, men pga. deres høje detaljeringsgrad har de stor betydning for myndighederne i forhold til fortolkning af lovens bestemmelser på et givent område.¹⁶ Vejledningen vil derfor i specialet blive brugt som fortolkningsbidrag til hvorledes reglerne skal forstås i praksis.

Bestemmelsen om barnets bopæl i § 17 er ikke ændret siden lovens indførelse, hvorfor forarbejderne til hovedloven fra 2007 stadig er relevante. For bedre at kunne forstå baggrunden for indførelsen af den nye hovedlov, er forarbejderne til denne lov anvendt. Ligeledes er forarbejderne til de senere lovændringer, der har relevans for specialet anvendt. Forarbejderne opfattes ikke som en selvstændig retskilde, men bruges som fortolkningsmiddel til forståelsen af behovet for udfærdigelsen af loven, samt fortolkning af lovens enkelte bestemmelser.¹⁷ Det er dog i retspraksis, et velkendt fænomen, at forarbejderne kan have en betydning for lovens fortolkning og anvendelse.¹⁸

Til besvarelse af problemformuleringen vil ligeledes blive inddraget udvalgte trykte domme om bopælsproblematikken fra retspraksis i 2014 og 2015. I denne periode var der i alt 19 afgørelser. Jeg har inddelt 17 af afgørelserne i 7 grupper, hvor gruppens overskrift omhandler sagens faktuelle hovedkriterium. Efter gennemlæsning af sagerne, er de derfor placeret i den gruppe som i alt væsentligt svarer til gruppens overskrift. Den mest illustrerende dom fra hver gruppe, en enkelt gruppe to domme, er udvalgt og gennemgås i dybden, for herigennem at give et retvisende billede af lovens anvendelse i praksis, samt de momenter domstolene lægger vægt på i afgørelserne.

Fra de øvrige domme, vil de vigtigste præmisser hver enkelt dom kort indgå, i det omfang det findes relevant for, at understøtte rettens begrundelse.

¹⁴ Wegener, s. 67

¹⁵ Forældreansvarsloven, forkortes hvor muligt til FOL

¹⁶ Evald, s. 30

¹⁷ Wegener, s. 99

¹⁸ Blume, s. 81

Til besvarelse af problemfeltet vil der ligeledes blive inddraget sekundære juridiske kilder, så som relevant juridisk litteratur, SFI's evalueringsrapport og ankestyrelsens evaluering af forældreansvarsloven. Evalueringsrapporterne vurderes stadig at være relevante, til vurderingen af hvilke mønstre og kriterier teoretikere kunne udlede efter lovens indførelse.

2 Forældreansvarsloven

Forældremyndigheden og bopælen hænger naturligt sammen, da det er en betingelse for at få bopælen på barnet, at den pågældende tillige er forældremyndighedsindehaver. Derfor er reglerne om forældremyndighed og dennes udvikling relevant, for bedre at forstå problematikken omkring bopælen, og hvordan denne er opstået.

Den historiske gennemgang vil derfor have fokus, på de ændringer der har været omkring forældremyndighed, og hvordan udviklingen har haft betydning for begrebets opståen og fastsættelsen af bopælen.

2.2 Forældreansvarslovens historiske udvikling

Reglerne om forældremyndighed har gennem tiden været reguleret af flere forskellige regelsæt, og har på baggrund heraf været genstand for større ændringer.

De første regler om forældremyndighed blev reguleret i myndighedsloven, der trådte i kraft den 1. Oktober 1922.¹⁹ Heraf fremgik det af § 21, at forældrene havde fælles forældremyndighed, såfremt de var gift.²⁰ Hvis de gifte forældre ophævede samlivet, afgjorde Overøvrigheden, hvis en af dem begærede det, hvem forældremyndigheden skulle tilkomme jf. § 24, 1. pkt.²¹ Forældrene kunne selv træffe afgørelse om forældremyndigheden, såfremt de var enige, hvis det ikke stred mod barnets tarv jf. § 24, 2. Pkt. Hvis derimod en af forældrene var skyld i samlivets ophævelse, ville forældremyndigheden blive tillagt den anden, hvis de begge ansås for lige egnede til at opdrage børnene jf. § 24, 4. Pkt.²² Der var på daværende tidspunkt, ikke hjemmel til at aftale fælles forældremyndighed ved samlivets ophævelse.²³

Hvis barnet var født udenfor ægteskabet havde moderen forældremyndigheden jf. § 28.²⁴

¹⁹ Christensen, s. 37

²⁰ FT 1922, tillæg A s. 1382

²¹ FT 1922, tillæg A s. 1382

²² FT 1922, tillæg A s. 1382

²³ Kronborg, s. 81

²⁴ FT 1922, tillæg A s. 1383

Reglerne for gifte forældres forældremyndighed efter separation eller skilsmisse, blev med lovændringen i 1969 flyttet til ægteskabsloven.²⁵ De øvrige regler herunder om ugifte forældres retsstilling og samvær, var dog stadig at finde i myndighedsloven.

I henhold til ægteskabslovens § 47, var det stadig muligt for gifte forældre, at aftale hvem af dem der skulle have forældremyndigheden.²⁶ Hvis de gifte forældre derimod ikke kunne blive enige, afgjorde retten hvem der skulle have forældremyndigheden, ud fra hensynet om barnets tarv jf. § 47, 2. Pkt.²⁷ Ændringerne over tid har således betydet, at man gik væk fra skyldsbetragtningerne, og i højere grad begyndte at tage hensyn til barnets tarv, når en afgørelse om forældremyndighed skulle træffes.²⁸

Med ændringen af myndighedsloven i 1978, blev retsstillingen for fædre af børn født udenfor ægteskabet forbedret.²⁹ Faderen fik med ændringen i henhold til § 28, stk. 2 nu mulighed for ved dom, at få tillagt forældremyndigheden over barnet selvom moderen modsatte sig, hvis det fandtes at være i overensstemmelse med barnets tarv.³⁰ Selvom betingelserne herfor var snævre, var der sket en opblødning af faderens retsstilling, således situationen ikke længere kun var begrænset, til de tilfælde hvor moderen ville bortadoptere barnet.³¹ Reglen var dog kun tænkt som midlertidig.³²

Ved revisionen af lovgivningen i 1985, blev reglerne om forældremyndighed igen flyttet fra ægteskabsloven til myndighedsloven.³³ Reglerne blev nu samlet i én lov.³⁴ Den væsentligste ændring ved denne lov, var indførelsen af § 9, hvorefter ugifte fædre og fædre der var blevet skilt eller separeret, kunne aftale fælles forældremyndighed.³⁵ Dette var en nyskabelse af loven, da ugifte fædre, heller ikke selvom de boede sammen med moderen til barnet, tidligere havde haft mulighed for at aftale fælles forældremyndighed.³⁶ En forudsætning herfor var, at

²⁵ Lov nr. 256 af 4. Juni 1969 og Christensen, s. 37

²⁶ Lov nr. 256 af 4. Juni 1969, Lovtidende afdeling A 1969, s. 542

²⁷ Lov nr. 256 af 4. Juni 1969, Lovtidende afdeling A 1969, s. 542

²⁸ Kronborg, s. 102

²⁹ Christensen, s. 37

³⁰ FT 1977-78, tillæg A, bem. Til § 1, nr. 2, § 28, stk. 2, s. 4388

³¹ FT 1977-78, tillæg A, bem. Til § 1, nr. 2, § 28, stk. 2, s. 4388

³² FT 1977-78, tillæg A, bem. Til § 1, nr. 2, § 28, stk. 2, s. 4388

³³ Christensen, s. 38

³⁴ Christensen, s. 38

³⁵ FT 1984-85, tillæg A, alm. bem. s. 573

³⁶ FT 1984-85, tillæg A, bem, til § 1 nr. 1, § 9, s. 586

forældrene var enige om det, at aftalen ikke stred mod barnets tarv, samt at aftalen kunne godkendes af statsamtet (i dag statsforvaltningen).³⁷

Herudover fortsatte de grundlæggende regler fra tidligere, således moderen havde forældremyndigheden alene, hvis forældrene ikke var gift jf. § 8, stk. 2 eller der ikke var truffet aftale om forældremyndigheden i henhold til § 9.³⁸

Forældre der havde fælles forældremyndighed, men som enten ikke levede sammen længere, eller såfremt en af dem ønskede at ophæve samlivet, kunne de hver især kræve den fælles forældremyndighed ophævet jf. § 10, stk. 1, eller med statsamtet godkendelse, indgå aftale om hvem af de to der skulle have forældremyndigheden jf. § 10, stk. 2.³⁹ Hvis forældrene var uenige herom, eller hvis aftalen ikke kunne godkendes af statsamtet, afgjorde retten hvem af de to der skulle have forældremyndigheden alene jf. § 10, stk. 3.⁴⁰

I tilfælde af separation eller skilsmisse, skulle der tages stilling til hvem af forældrene der skulle have forældremyndigheden jf. § 11, stk. 1, medmindre de selv havde lavet en aftale herom i henhold til § 9.⁴¹ Forældrene kunne herefter aftale, at forældremyndigheden skulle være fælles eller kun omfatte den ene, såfremt statsamtet eller retten godkendte det jf. § 11, stk. 2.⁴² Hvis forældrene ikke kunne blive enige, eller aftalen ikke kunne godkendes af statsamtet, afgjorde retten hvem af de to der skulle have forældremyndigheden alene.⁴³ Det var på daværende tidspunkt således ikke muligt at fortsætte den fælles forældremyndighed, hvis forældrene ikke kunne blive enige om det.

I betænkningen blev spørgsmålet om domstolenes mulighed for, at træffe afgørelse om barnets bopæl diskuteret, men her afvist.⁴⁴ Begrundelsen for afvisningen var blandt andet, at en sådan indførelse ville betyde, at grundforudsætningerne for den fælles forældremyndighed ville mangle.⁴⁵ Det var derfor et krav, at forældrene selv kunne blive enig om væsentlige spørgsmål vedrørende barnet, herunder hvor barnet skulle have bopæl.⁴⁶ Da der ikke i loven

³⁷ FT 1984-85, tillæg A, bem, til § 1 nr. 1, § 9, s. 586

³⁸ FT 1984-85, tillæg A, alm. bem, s. 577 f.f

³⁹ FT 1984-85, tillæg A, bem, til § 1 nr. 1, § 10, s. 587 f.f.

⁴⁰ FT 1984-85, tillæg A, bem, til § 1 nr. 1, § 10, s. 587 f.f.

⁴¹ FT 1984-85, tillæg A, bem, til § 1 nr. 1, § 11, s. 589

⁴² FT 1984-85, tillæg A, bem, til § 1 nr. 1, § 11, s. 589 f.f.

⁴³ FT 1984-85, tillæg A, bem, til § 1 nr. 1, § 11, s. 589 f.f.

⁴⁴ Christensen, s. 240

⁴⁵ Christensen, s. 240 og Bet. nr. 985, 1983 S. 35

⁴⁶ FT 1984-85, tillæg A, alm. bem., s 577

var mulighed for, at myndighederne kunne træffe afgørelse om barnets bopæl, var den sidste udvej at forældremyndigheden måtte ophæves, hvis forældrene ikke kunne nå til enighed.⁴⁷

Reglerne om forældremyndighed og samvær blev med lovændringen i 1996 udskilt til sin egen særlov der trådte i kraft den 1. Januar 1996.⁴⁸ Dette blev den nye hovedlov.⁴⁹

Lovændringen i 1996 var baseret på en udvalgsbetænkning nr. 1279 fra 1994.⁵⁰ Udvalget hentede tillige inspiration fra den Norske model, hvor det på daværende tidspunkt var muligt, at få dom om barnets bopæl, og hvordan samværet skulle praktiseres, uden det spillede nogen rolle for den fælles forældremyndighed.⁵¹ På trods af udvalgets betragtninger og inspiration fra den norske model, blev en sådan indførelse afvist.⁵² Begrundelsen herfor var, en frygten for at ændringen ville udvande begrebet fælles forældremyndighed, og i stedet blive en programerklæring, frem for en ordning med et reelt retligt indhold.⁵³

Vedtagelsen af den nye børnelov i 2001, medførte en række ændringer på andre lovområder.⁵⁴ Dette betød blandt andet, en ændring af lov om forældremyndighed og samvær.⁵⁵ Med ændringen blev det nye udgangspunkt, at den fælles forældremyndighed automatisk fortsætte efter forældrenes skilsmisse eller separation, medmindre den fælles forældremyndighed blev forlangt ophævet af den ene af forældrene jf. § 8.⁵⁶ Det samme gjorde sig gældende for de ugifte forældre, såfremt de havde udfyldt en omsorgserklæring ved barnets fødsel eller senere.⁵⁷ Hvis ikke forældrene kunne nå til enighed herom, eller statsamtet (nu statsforvaltningen) nægtede at godkende aftalen, afgjorde retten hvem af forældrene der skulle have forældremyndigheden alene.⁵⁸ Der var således ikke mulighed for, at den fælles forældremyndighed kunne fortsætte, såfremt forældrene ikke var enige om det.

⁴⁷ FT 1984-85, tillæg A, Alm. bem, s 577

⁴⁸ Christensen, s. 39

⁴⁹ Lov nr. 387 af 14. Juni 1995

⁵⁰ Christensen, s. 38 f.f.

⁵¹ Bet. Nr. 1279 fra 1994, alm. bem., kap. 3, pkt. 4.2

⁵² Christensen, s. 240

⁵³ Christensen, 2006, s. 240 og bet. Nr. 1279 af 1994, pkt. 4.2

⁵⁴ Lovforslag nr. 2, 2000, alm. bem, pkt. 1.1

⁵⁵ Lov nr. 461 af 7. Juni 2001

⁵⁶ Lovforslag nr. 3, 2000, bem. til, § 2, nr. 1 og 3

⁵⁷ Lovforslag nr. 2, 2000, alm. bem., pkt. 1.2

⁵⁸ Lovforslag nr. 3, 2000, bem. til, § 2, nr. 3

Med regelforenklingen som følge af Lov nr. 446 af 9. Juni 2004, indebar det blandt andet, at det ikke længere var nødvendigt at en aftale om forældremyndighed skulle godkendes af myndighederne, men derimod blot anmeldes.⁵⁹

Den næste store strukturændring skete med udmøntningen af kommunalreformen der trådte i kraft den 1. Januar 2007.⁶⁰ Denne vil kun kort indgå.

Indførelsen af den nye hovedlov i 2007 trådte i kraft 10 måneder efter kommunalreformen. Denne vil senere blive behandlet.

2.3 FN's børnekonvention og den Europæiske menneskerettighedskonvention (EMRK)

FN's børnekonvention og EMRK er to af de internationale konventioner Danmark har tiltrådt, der har haft betydning for forældreansvarslovens udformning.⁶¹ FN's børnekonvention trådte i kraft i Danmark den 18 august 1991.⁶² Heraf fremgår art. 3 og art. 12 som særligt centrale for forældreansvarsloven.⁶³ I henhold til art. 3, skal alle foranstaltninger vedrørende barnet ske ud fra barnets tarv. Denne bestemmelse betegnes ligeledes som en portalbestemmelse, i den forstand, at art. 3 fremgår som vejledende for alle bestemmelser i konventionen.⁶⁴ Ligeledes fremgår det af art. 12, hvorefter barnet har ret til at udtrykke sig, hvorefter barnets synspunkter skal tages i betragtning i det omfang barnets modenhed og alder tillader det. På trods af, at konventionerne ikke er inkorporeret i dansk ret, har de haft betydning for dansk lovgivning i det omfang tiltrædelsen har betydet en forpligtigelse til at efterleve FN's konvention.⁶⁵

Ligeledes har EMRK's art. 8 omkring retten til privatliv og familieliv haft betydning for forældreansvarsloven.⁶⁶

Det overordnede princip i FOL § 4, hvorefter alle afgørelse skal træffes ud fra barnets bedste, har særligt afsæt i princippet efter FN's børnekonventions art. 3.⁶⁷

⁵⁹ Ministeriet for familie- og forbrugeranliggender, pkt. 1.3, s. 24

⁶⁰ Christensen, s. 40

⁶¹ Christensen, s. 44

⁶² Christensen, s 44 f.f

⁶³ Christensen, s. 45

⁶⁴ Bet. nr. 1475 fra 2006, pkt. 4.4.1

⁶⁵ Bet. nr. 1475 fra 2006, pkt. 4.4.1

⁶⁶ Christensen, s. 45

⁶⁷ Bet. nr. 1475 fra 2006, pkt 4.6.2

2.4 Indførelsen af den nye hovedlov 2007

Baggrunden for en revision af den dagældende hovedlov fra 1996, skete som følge af den kritik der de seneste år havde været omkring forældreansvarsloven.⁶⁸ Kritikken gik blandt andet på, at loven i højere grad burde tage hensyn til børnenes og ikke forældrenes behov.⁶⁹ Ministeriet for Familie og Forbrugeranliggender nedsatte derfor i marts 2005, et udvalget for Forældremyndighed og samvær, som havde til opgave at afdække om reglerne om forældremyndighed og samvær var tidssvarende, samt om barnets interesser i tilstrækkelig grad blev varetaget.⁷⁰ Udvalget udgav på baggrund heraf, den 29. Maj 2006 betænkning nr. 1475 om Barnets perspektiv, Forældremyndighed, Barnets bopæl, Samvær og Tvangsfuldbyrdelse (betegnes i det følgende som betænkning 2006).⁷¹ Betænkningen indeholdt to nye lovudkast, både et udkast til lov om ændring af retsplejeloven og lov om ændring om forældremyndighed.⁷²

Omkring 8 måneder efter betænkningens udgivelse, nemlig den 5. December 2006, indgik alle folketingets partier en politisk aftale, omkring indholdet af udvalgets lovudkast.⁷³ Som et led i den politiske aftale, blev der indgået en aftale hvorefter forældreansvarsloven skulle evalueres ca. 3 år efter dens ikrafttrædelse.⁷⁴

Det endelige lovforslag bygger på de væsentligste betragtninger fra betænkningen 2006 og den politiske aftale.⁷⁵ Ministeriet for Familie- og forbrugeranliggender fremsættelse samtidig med lovforslaget nr. L 133 om forslag til Forældreansvarsloven, ligeledes lovforslag nr. 134 om forslag til lov om ændring forskellige lovbestemmelser som følge af forældreansvarsloven (behandling af retssager om forældremyndighed og tvangsfuldbyrdelse).⁷⁶ Ændringen til L nr. 134 indeholder blandt andet ændringer af retsplejelovens regler, hvor barnets perspektiv ses styrket ved domstolenes behandling om forældremyndighed, bopæl og samvær, samt regler om tvangsfuldbyrdelse af afgørelser.⁷⁷ Denne lovændring vil ikke nærmere blive behandlet, da de processuelle regler for forældremyndighed samt reglerne om tvangsfuldbyrdelse ikke nærmere har relevans i forhold til specialets problemfelt.

⁶⁸ Lovforslag L133, 2006-2007, alm. bem, pkt. 1.1

⁶⁹ Lovforslag L133, 2006-2007, alm. bem, pkt. 1.1

⁷⁰ Lovforslag L133, 2006-2007, alm. bem, pkt. 1.1

⁷¹ Lovforslag L133, 2006-2007, alm. bem, pkt. 1.1

⁷² Lovforslag L133, 2006-2007, alm. bem, pkt. 1.1

⁷³ Christensen, s. 41

⁷⁴ Lovforslag L133, 2006-2007, alm. bem, pkt. 1.1

⁷⁵ Lovforslag L 134, 2006-2007, alm. bem., pkt. 1.1

⁷⁶ Christensen, s. 42

⁷⁷ Lovforslag L 134, 2006-2007, alm. bem, pkt. 1

2.5 Nye tiltag i forældreansvarsloven

Forældreansvarsloven trådte i kraft den 1. Oktober 2007.

Princippet i FOL § 8 fra tidligere lovgivning videreførtes, således den fælles forældremyndighed for de ugifte såvel som gifte automatisk fortsatte efter samlivets ophævelse, separation eller skilsmisse.⁷⁸ Med indførelsen af den nye hovedlov, fulgte en ny tilgang til det at have fælles forældremyndighed.⁷⁹ Det betød blandt andet, at forældrene ikke længere behøvede at være enige om samtlige forhold vedrørende barnet, da indførelsen af den ny § 3 betød en lovbestemt kompetencefordeling mellem forældrene.⁸⁰ Formålet hermed var i samspil med indførelsen af den nye § 17, hvorefter domstolene fik kompetence til at træffe særskilt afgørelse om barnets bopæl, at medvirke til at dæmpe konfliktniveauet mellem forældrene.⁸¹ Ligeledes fik domstolene som noget nyt med indførelsen af § 11, muligt for ved lov at bestemme, at den fælles forældremyndighed skulle fortsætte, på trods af at den ene forælder ønskede denne ophævet.⁸² Det krævede efter § 11, tungtvejende grunde hvis den fælles forældremyndighed skulle ophæves.⁸³ Det afgørende herfor var, at samarbejdsvanskelighederne mellem forældrene ikke er så altoverskyggende, at de gik ud over barnet.⁸⁴

Bestemmelsen i § 14 var en videreførelse fra tidligere lovgivning, hvorefter domstolene efter den ene forælders ønske, kunne overføre forældremyndigheden til den pågældende der ikke havde del i forældremyndigheden, således denne fik eneforældremyndighed, eller forældremyndigheden blev fælles.⁸⁵

Bestemmelserne i §§ 14 og 11 havde ofte nær sammenhæng med § 17, stk. 1 da det herefter var muligt for domstolene, at træffe afgørelse om at lade den fælles forældremyndighed fortsætte, i tilfælde hvor forældrene var uenige, hvorfor det som oftest også var nødvendigt at træffe afgørelse om barnets bopæl.⁸⁶

Ligeledes fik domstolene i forbindelse med en sag om forældremyndighed efter § 11, eller en sag om barnets bopæl efter § 17, nu mulighed for at træffe afgørelse om barnets samvær i forbindelse med en sådan sag indbragt for retten jf. § 37.⁸⁷

⁷⁸ Lovforslag L133, 2006-2007, alm. bem, pkt. 3.2.3

⁷⁹ Lovforslag L133, 2006-2007, alm. bem, pkt. 1.2

⁸⁰ Lovforslag L133, 2006-2007, alm. bem, pkt. 1.2

⁸¹ Lovforslag L133, 2006-2007, alm. bem, pkt. 1.2

⁸² Lovforslag L133, 2006-2007, alm. bem, pkt. 1.2

⁸³ Lovforslag L133, 2006-2007, alm. bem, pkt. 1.2

⁸⁴ Lovforslag L133, 2006-2007, alm. bem, pkt. 1.2

⁸⁵ Lovforslag L133, 2006-2007, bem til § 14

⁸⁶ Lovforslag L133, 2006-2007, bem til § 17

⁸⁷ Lovforslag L133, 2006-2007, bem til § 37

Med indførelsen af den nye hovedlov, fulgte tillige en ændring af lovens navn. Titlen blev således ændret fra ”lov om forældremyndighed og samvær” til ”Forældreansvarsloven”.⁸⁸ Begrundelsen herfor, fulgte med muligheden for at fastholde den fælles forældremyndighed mod den ene forælders vilje, samt træffe særskilt afgørelse om bopæl.⁸⁹

2.6 Evaluering af forældreansvarsloven 2007

Som tidligere nævnt, var et led i indførelsen af den nye hovedlov, at denne ca. 3 år efter ikrafttrædelsen skulle evalueres.⁹⁰ Denne evaluering blev forestået af Familiestyrelsen (i dag Ankestyrelsen), der foretog et større antal undersøgelser, herunder af domstolenes behandling af forældremyndighedssager- bopælssager, med bidrag fra andre aktører, herunder SFI, data fra en faglig ekspertgruppe og bidrag fra praksis mv.⁹¹ Dette førte til, at Familiestyrelsen i november 2011 udgav ”Evaluering af forældreansvarsloven”.⁹² På baggrund af Familiestyrelsens evaluering, skete der med ikrafttrædelse 1. Oktober 2012, blandt andet en række ændringer af forældre-ansvarsloven.⁹³ Disse ændringer vil senere blive gennemgået i det omfang det har relevans for bopælsafgørelserne.

SFI’s evaluerings rapport ”Dom til fælles forældremyndighed – En evaluering af forældreansvarsloven” var bestilt og betalt af Familiestyrelsen, og fungerede som et bidrag til Familiestyrelsens evaluering.⁹⁴ I familiestyrelsens evalueringsrapport byggede en væsentlig del heraf, på de undersøgelser SFI havde foretaget.⁹⁵

SFI’s var afgrænset til, at behandle de sager domstolene havde truffet om forældremyndighed, bopæl og samvær og hvordan disse gav sig til udslag i praksis.⁹⁶ Evalueringen vil blive brugt til, at se nærmere på de mønstre SFI kunne udlede af praksis efter lovens ændring i 2007.

Da fokus i specialet er behandlingen af bopælsproblematikken i henhold til forældreansvarsloven, vil fokus for Ankestyrelsen og SFI’s resultater være herpå.

⁸⁸ Lovforslag L133, 2006-2007, alm. bem til, pkt. 3.1.3

⁸⁹ Lovforslag L133, 2006-2007, alm. bem til, 3.1.3

⁹⁰ Lovforslag L133, 2006-2007, alm. bem til, pkt. 1.1

⁹¹ Björk, s. 34

⁹² Björk, s. 34

⁹³ Björk, s. 34

⁹⁴ Ottesen og Stage, Side 8 og 9

⁹⁵ Familiestyrelsen, pkt. 1.4 side 11

⁹⁶ Ottesen og Stage Side 9

2.6.1 Interviews med dommere om forældremyndighedssager, bopæl og samvær

I SFI's evalueringsrapport indgår interviewes fra tre forskellige domstole, hvorefter dommerne blev spurgt om en række spørgsmål, bl.a. omkring den nye forældreansvarslov, og hvordan de så den fungerede i praksis.⁹⁷

Overordnet blev der i interviewet set på:

*”Hvilke hensyn spiller ind, når dommere træffer afgørelse om forældremyndighed og bopæl?”*⁹⁸

De interviewede dommere forklarede, at juridisk set var sagerne ikke så komplicerede, fordi de ikke omhandler komplicerede juridiske tvister rent paragrafteknisk.⁹⁹ Sagerne var derimod komplicerede, fordi afgørelsen skulle afspejle hvad der var bedst for de involverede børn, og var derfor meget skønspræget.¹⁰⁰

Dommerne blev ligeledes bedt om, at afveje hvilke momenter de så som de mest centrale når de skulle afgøre en sag om forældremyndighed eller bopæl.¹⁰¹ De fleste af dommerne fremhævede, at de lagde vægt på barnets bedste, eller de tilfælde hvor forældrenes samarbejde om barnet kom til udtryk som en positivt effekt for barnet.¹⁰² Disse overordnede principper viser, ikke nærmere de konkrete momenter domstolene lægger vægt på i vejen til en afgørelse. Flere af dommerne forklarede, at de ikke gik frem efter nogen formel eller tjekliste med punkter der kunne afvejes inden der kunne træffes en afgørelse, men i stedet et konkret skøn af hver enkelt sag.¹⁰³ Dommerne brugte igennem interviewet forskellige cases for at eksemplificerede hvilke elementer de anså som de vigtige når de skulle træffe en afgørelse.¹⁰⁴ I specialet fremgår hvilke forskellige momenter der i SFI's interviews kunne udledes af dommernes behandling af sagerne.

Som det første viste interviewet, at de fleste dommere fremhævede: *”parternes forklaring og fremtoning”*¹⁰⁵ som et vigtigt moment der blev taget stilling til.¹⁰⁶ Herefter blev også parternes egne forklaringer og argumenter, samt troværdigheden heraf sammenholdt med konflikt-

⁹⁷ Ottesen og Stage Side 44 f.f.

⁹⁸ Ottesen og Stage, s. 69

⁹⁹ Ottesen og Stage, s. 69

¹⁰⁰ Ottesen og Stage, s. 69

¹⁰¹ Ottesen og Stage, s. 70

¹⁰² Ottesen og Stage, s. 70

¹⁰³ Ottesen og Stage, s. 70

¹⁰⁴ Ottesen og Stage, s. 70

¹⁰⁵ Ottesen og Stage, s. 70

¹⁰⁶ Ottesen og Stage s. 70

niveauet, som et vigtigt moment i forbindelse med en afgørelse.¹⁰⁷ Herefter fremgik det af interviewet, at:

*”Dommere forklarede, at de under retsmøderne forsøgte at danne sig et indtryk af parternes ressourcer og troværdighed, dvs. om de fortæller oprigtigt eller pynter på sandheden for at få deres vilje.”*¹⁰⁸

Ligeledes indgik den måde forældrene omtalte forholdet til deres børn, børnenes vilkår, og forældrenes samarbejdspotentialer som vigtige momenter i dommernes afvejning.¹⁰⁹ Et udslag heraf var ligeledes parternes loyalitet overfor, at udfaldet af sagen ville være det bedste for barnet.¹¹⁰ En af dommerne forklarede, at:

*”Den, der fik mest medhold i sagen (fx bopælsretten), ville ofte være den, der var bedst til at ”slippe barnet”.”*¹¹¹

Heraf fremgår det af SFI rapportens samlede betragtninger fra de forskellige interviews, at helhedsindtrykket af forældrene samt konfliktniveauet imellem dem, ligeledes har betydning for sagens afgørelse, og ikke kun de forklaringer parterne selv nævner i retten.¹¹²

2.6.2 SFI's kategorisering af sager om forældremyndighed, bopæl og samvær på baggrund af interviews

SFI har i evalueringsrapporten opstillet en række momenter, de på baggrund af de forskellige interviews så som gennemgående for de forskellige interviews.

Som det første er kategorien: *”andre informationer til sagen”*¹¹³ nævnt som et vigtigt moment i afgørelsen. Denne dækker blandt andet over erklæringer fra de børnesagkyndige undersøger.¹¹⁴

Dernæst er: *”princippet om status quo”*¹¹⁵ fremhævet. Herefter ser dommerne på de rammer barnet i forvejen har i forhold til bopæl og samvær, og såfremt de har fungeret godt, vil der

¹⁰⁷ Ottesen og Stage s. 70

¹⁰⁸ Ottesen og Stage, s. 71

¹⁰⁹ Ottesen og Stage, s. 71

¹¹⁰ Ottesen og Stage, s. 71

¹¹¹ Ottesen og Stage, s. 71

¹¹² Ottesen og Stage, s. 71

¹¹³ Ottesen og Stage, s. 72

¹¹⁴ Ottesen og Stage, s. 72

¹¹⁵ Ottesen og Stage, s. 72

skulle en del til før domstolene vælger at ændre herpå.¹¹⁶ Dommerne forklarede, at dette byggede på en fornemmelse af, om barnet blev varetaget godt hos den pågældende bopælsforælder, og såfremt dette var tilfælde, ville dommeren ofte ikke ændre herpå.¹¹⁷

Den tredje kategori dommerne lægger vært på er: ”*snusfornuft og sund fornuft*”.¹¹⁸ Hermed forklarede et par af dommerne, at afgørelserne havde afsæt i almindelig sund fornuft, på baggrund af parternes egne forklaringer hvilket ligeledes afspejlede en rimelighedsbetragtning.¹¹⁹

En anden dommer forklarede hertil, at det var det mere lavpraktiske han så på som:

*”(...) hvordan forældrene havde indrettet sig i forhold til barnets skolegang, og hvor barnet havde de bedste opvækstvilkår.”*¹²⁰

Som den fjerde kategori nævnes: ”*retskilderne*”.¹²¹ Hermed menes, at dommerne ser nærmere på loven, dens forarbejder samt anden relevant praksis.¹²²

Den femte og sidste kategori der fremgæves i SFI rapporten, er: ”*andre rationaler*”¹²³ Betegnelsen dækker over andre typer af rationaler, og til dels modstridende rationaler, der indgik i domstolenes afgørelser.¹²⁴ Heraf var det ene moment:

*” (...) vigtigheden af at træffe en hurtig afgørelse som parterne kunne leve med eller indordne sig under.”*¹²⁵ *Forklaringen herfor var, at parterne kunne få en afklaring og komme videre med deres nye liv.*¹²⁶

2.7 Familiestyrelsen rapport ”En evaluering af Forældreansvarsloven”

Rapporten blev udgivet i november 2011 og byggede som tidligere nævnt på SFI’s forskningsrapport samt egne elementer af den dengang nye forældreansvarslov.

Ankestyrelsen påpegede, at der i visse tilfælde kunne være en række myter tilknyttet til det at have fælles forældremyndighed.¹²⁷ Blandt andet fordi, nogle af forældrene havde et fejlfortolket billede af at barnet skulle deles ”lige over” såfremt de havde fælles forældremyndighed, og de derfor automatisk skulle indgå en dele eller samværsordning.¹²⁸

¹¹⁶ Ottesen og Stage, s. 72

¹¹⁷ Ottesen og Stage, s. 72

¹¹⁸ Ottesen og Stage, s. 72

¹¹⁹ Ottesen og Stage, s. 72

¹²⁰ Ottesen og Stage, s. 72

¹²¹ Ottesen og Stage, s. 73

¹²² Ottesen og Stage, s. 73

¹²³ Ottesen og Stage s. 73

¹²⁴ Ottesen og Stage, s. 73

¹²⁵ Ottesen og Stage, s. 73

¹²⁶ Ottesen og Stage, s. 73

¹²⁷ Familiestyrelsen, s. 13

¹²⁸ Familiestyrelsen, s. 13

Ankestyrelsen havde ligesom SFI, diskuteret den nye indførelse hvorefter domstolene kunne dømme til fælles forældremyndighed mod den ene forælders vilje.¹²⁹ Ankestyrelsen så ved indførelsen af denne lovændring, både positive og negative effekter heraf.¹³⁰

På baggrund af Familiestyrelsens rapport, hvoraf der viste et behov for justeringer af lovgivningen, indgik alle folketingets partier en politisk aftale, der førte til en ændring af forældreansvarsloven.¹³¹ Disse ændringer trådte i kraft den 1. Oktober 2012.

2.8 Nyere lovændringer

2.8.1 Ændringerne af forældreansvarsloven 2012

Lovændringen medførte, at det ikke længere er muligt at få en sag om samvær prøvet i retten i forbindelse med en sag om forældremyndighed eller bopæl.¹³² Det betød derfor, at sager om samvær fremover kun kan behandles i statsforvaltningen.¹³³

Det var i henhold til forarbejderne stadig udgangspunktet, at der er fælles forældremyndighed.¹³⁴ Lovændringen betød dog en ændring af formuleringen i § 11, hvorefter det før krævede ”tungvejende grunde” at ophæve den fælles forældremyndighed, nu med ændringen i 2012, kræver: ”holdepunkter for at antage at forældrene ikke kan samarbejde om barnets forhold til barnets bedste.”¹³⁵ Af forarbejderne til lovændringen fremgår dette som en mindre ændring af loven, og det er derfor uvist hvor stor praktisk betydning denne vil få.¹³⁶

Ligeledes førte evalueringen til, at den før gældende regel hvorefter statsforvaltningen kunne afvise en ansøgning om samvær hvis, forholdene ikke havde ændret sig væsentligt, nu også omfatter ændringer af forældremyndighed og barnets bopæl jf. § 39.¹³⁷ Formålet med denne ændring var, at skabe mere ro omkring barnets og dets nye tilværelse i det forældrene ikke længere havde mulighed for gentagende gange at starte en ny sag, såfremt der ikke var sket ændringer siden.¹³⁸

¹²⁹ Familiestyrelsen, s. 13

¹³⁰ Familiestyrelsen, s. 13

¹³¹ Björk, s. 34

¹³² Lovforslag L 157, 2011-2012, bem til nr. 15 og 16 (§38)

¹³³ Lovforslag L 157, 2011-2012, bem til nr. 15 og 16 (§38)

¹³⁴ Lovforslag L 157, 2011-2012, bem til nr. 1 § 11, 2. Pkt.

¹³⁵ Lovforslag L 157, 2011-2012, bem til § 1, nr. 1

¹³⁶ Lovforslag L 157, 2011-2012, bem til nr. 1 (§ 11, 2. pkt.)

¹³⁷ Lovforslag L 157, 2011-2012, bem til nr. 17 og 18 (§ 39)

¹³⁸ Lovforslag L 157, 2011-2012, alm. bem, pkt. 3.1.2.2

2.8.2 Ændringerne af forældreansvarsloven 2015

Lovændringen i 2015 betød ændringer i forbindelse med samværschikane.¹³⁹ Det medførte blandt andet indsættelse af § 29a hvorefter en aftalte om samvær kun kunne ændres hvis forældrene var enige herom, eller statsforvaltningen havde truffet afgørelse herom.¹⁴⁰ Da samvær i mere eller mindre grad har en indirekte sammenhæng med bopælssagerne, vil ændringen derfor kort blive nævnt. Lovændringen har betydning for bopælsforælderen, såfremt bopælsforælderen har placeret sin ferie med barnet udenfor almindelig ferie- og helligdagsperiode, således det vil gå ud over det samvær barnet skulle have haft med anden forælder, og de ikke er enige om det, skal bopælsforælderen ansøge herom jf. FOL § 21.¹⁴¹

2.8.3 Ændringerne af forældreansvarsloven 2016

Der skete med ændringsloven der trådte i kraft den 1. Januar 2016, en ændring af klageadgangen og kompetencefordelingen på det familieretlige område.¹⁴² Med indførelsen af stk. 4 i § 41 er der nu mulighed for, at sager efter § 37 om forældremyndighed efter dødsfald, 39, stk. 2 om afvisning af anmodning, jf. § 40 om statsforvaltningens afslutning af en sag hvis forældrene ikke var enige, samt § 46, stk. 2 om statsforvaltningens afvisning af en sag der ikke opfylder visse betingelser i retsplejeloven, kan statsforvaltningens sagsbehandling nu påklages til Ankestyrelsen.¹⁴³ Det betød derfor, at selvom sagerne kun kan indbringes for domstolene, er der den mulighed at Ankestyrelsen på ulovbestemt grundlag, kan prøve statsforvaltningens sagsbehandling.¹⁴⁴ Der kan som udgangspunkt først klages når statsforvaltningen har truffet afgørelsen i sagen, med undtagelse af tilfælde der omhandler klager over afgørelser om aktindsigt, spørgsmål om inhabilitet og passivitet.¹⁴⁵

¹³⁹ Lovforslag L 103, 2014-2015, alm bem, pkt. 1.1

¹⁴⁰ Lovforslag L 103, 2014-2015, alm bem, pkt. 3.2.3

¹⁴¹ Lovforslag L 103, 2014-2015, bem, til § 1, nr. 1

¹⁴² Lovforslag L 6, 2015-2016, alm. bem, pkt. 1.1

¹⁴³ Lovforslag L 6, 2015-2016, bem. til § 3, nr. 4

¹⁴⁴ Lovforslag L 6, 2015-2016, bem. til § 3, nr. 4

¹⁴⁵ Lovforslag L 6, 2015-2016, bem. til § 3, nr. 4

3 Gældende ret

3.1 Den processuelle behandling i statsforvaltningen

Som konsekvens af strukturreformen I 2007, starter alle sager om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær i statsforvaltningen jf. Fol § 31. Dette gælder ligeledes for sager hvor forældrene er uenige, eller begge ønsker sagen afgjort af domstolene.¹⁴⁶ Statsforvaltningen er den eneste der har kompetence til, at træffe afgørelse i samværsager.¹⁴⁷ Det er således ikke muligt, at indbringe sager om samvær for domstolene. Derimod har både statsforvaltningen og domstolene kompetence til, at træffe midlertidige afgørelser i bopæls- og forældremyndighedssager jf. Fol § 26, stk. 1. Hvorimod retten har enekompetence til, at træffe endelig afgørelse i bopæls- og forældremyndighedssager.¹⁴⁸ Statsforvaltningen kan indbringe sager om forældremyndighed og bopæl for retten, når det ikke er muligt for forældrene, at nå til enighed med den hjælp de får i statsforvaltningen jf. FOL § 40.¹⁴⁹

3.2 Barnets mulighed for inddragelse

Det fremgår af FOL § 34, stk. 1, at barnet skal inddrages i sager om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær, således barnet får mulighed for at udtrykke egne synspunkter i sagen. Det følger ligeledes af § 23, stk. 1, 2. Pkt., at barnets udtryk kan komme til syne gennem samtaler, børnesagkyndige undersøgelser eller på anden vis, hvor barnets perspektiv kan belyses.

Bestemmelsen gælder både for statsforvaltningen og domstolene.¹⁵⁰ Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med de to grundlæggende principper i § 4 omkring barnets bedste og § 5 hensyn efter barnets alder og modenhed.¹⁵¹

3.3 Pligter som forældremyndighedsindehaver

Overordnet følger der en række pligter med det at være forældremyndighedsindehaver i henhold til FOL § 2. Bestemmelsen er således både gældende for forældre med eneforældremyndighed, og forældre med fælles forældremyndighed.¹⁵² Som forældremyndighedsindehaver følger der en pligt til, at drage omsorg for barnet og træffe afgørelse om barnets personlige

¹⁴⁶ Vejledning nr. 9110 af 24/02/2016, pkt. 4

¹⁴⁷ Rasmussen og Røhl, s. 79

¹⁴⁸ Björk, s. 49

¹⁴⁹ Vejledning nr. 9110 af 24/02/2016, pkt. 4.4.6.1

¹⁵⁰ Christensen, s. 479

¹⁵¹ Christensen, s. 478

¹⁵² Christensen, s. 51

forhold, ud fra barnets egne interesser og behov jf. FOL § 2, stk. 1. Ligeledes følger nogle rettigheder for barnet, hvorefter det skal behandles med respekt, og har ret til omsorg og tryghed, og må ikke udsættes for legemlig afstraffelse eller krænkende behandling jf. FOL § 2, stk. 2.

4 Beslutningsbeføjelser

For forældre med fælles forældremyndighed, følger en kompetenceopdeling i forhold til de beføjelser, der tillægges bopælsforælder og samværsforælder, samt forhold der fortsat kræver enighed mellem forældre med fælles forældremyndighed. Det fremgår af FOL § 3, hvilke kompetencer og beføjelser der følger med de forskellige titler, når forældrene har fælles forældremyndighed. I FOL § 3, skelnes mellem ”væsentlige beslutninger” jf. pkt. 1 og ”overordnede forhold i barnets daglige liv” jf. Pkt. 2.¹⁵³

4.1 Væsentlige beslutninger - enighed mellem forældrene

Det fremgår af § 3, stk. 1, 1. pkt., at *væsentlige beslutninger* kræver enighed mellem forældrene. Af forældreansvarsloven fremgår ikke direkte hvad væsentlige beslutninger dækker over, da det af forarbejdernes frygtes at en eksemplificering i lovteksten ville lægge op til eventuelle modsætningslutninger.¹⁵⁴ Der fremgår derimod af forarbejderne, en ikke udtømmende liste, med en række eksempler der defineres som beslutninger af så indgribende karakter, at de kræver enighed mellem forældrene.¹⁵⁵ Disse forhold karakteriseret som:

”(...) spørgsmålet om barnets flytning til udlandet, herunder udrejse til Grønland og Færøerne, barnets religion og væsentlige lægelige indgreb.”¹⁵⁶

Ligeledes fremgår af forarbejderne, at der i anden særlovgivning kræves samtykke fra begge forældre i særlige situationer.¹⁵⁷ Heraf fremgår det at:

”f.eks. indmeldelse i skole, udstedelse af pas, indgåelse af ægteskab, navnevalg mv. Også andre forhold, der kan indebære overvejelser med et længerevarende tidsperspektiv for barnet, f.eks. valg af skoleretning, videreuddannelse mv., vil

¹⁵³ Lovforslag L. 133, 2006-2007, bem. til § 3

¹⁵⁴ Lovforslag L. 133, 2006-2007, alm. bem. Pkt. 3.4.2

¹⁵⁵ Lovforslag L. 133, 2006-2007, bem. til § 3

¹⁵⁶ Lovforslag L. 133, 2006-2007, bem. til § 3

¹⁵⁷ Lovforslag L. 133, 2006-2007, bem. til § 3

*som udgangspunkt kræve enighed mellem forældrene.*¹⁵⁸

Hvis forældrene ikke kan blive enige herom, kan forældrene søge om børnesagkyndig rådgivning eller konfliktmægling jf. FOL § 32, i forsøget på at nå til enighed.¹⁵⁹ I visse tilfælde vil det dog være muligt, at enten statsforvaltningen eller domstolene træffer midlertidig afgørelse, fx hvis forældrene ikke kan blive enige om en nødvendig medicinsk behandling, eller påbegyndelse af et påkrævet skoleforløb, således vigtige forhold i barnets dagligdag ikke udsættes.¹⁶⁰

Flytning til udlandet er særskilt reguleret i § 3, stk. 2, hvorefter begge forældre skal samtykke hvis barnet skal flytte til udlandet, såfremt forældrene er uenige om forældremyndigheden.¹⁶¹

4.2 Beslutningsbeføjelser tildelt bopælsforælderen

I henhold til FOL § 3, stk. 1, 2. pkt. fremgår:

*”Den forælder, som barnet har bopæl hos, kan træffe afgørelse om overordnede forhold i barnets daglige liv, herunder hvor i landet bopælen skal være.”*¹⁶²

Bopæls forælderen har således, uden samtykke fra den anden forælder, kompetence til at flytte indenlands med barnet.¹⁶³ Der følger dog en varslingspligt på 6 uger, som skal gives til den anden forælder inden flytning jf. FOL § 18. Denne varslingspligt er en mulighed for samværsforælderen til, at henvende sig i statsforvaltningen og anmode om en midlertidig afgørelse om forældremyndighed eller bopæl, såfremt denne ikke mener det er til barnets bedste.¹⁶⁴ Overholdes varslingspligten ikke, følger der ikke direkte retsvirkninger heraf, men vil kunne indgå i den samlede vurdering i en eventuel sag om barnet bopæl.¹⁶⁵

Bopælsforælderen kan således, træffe afgørelse om større dagligdags spørgsmål for barnet, uden den anden forældremyndighedsindehaver skal inddrages.¹⁶⁶ Dette gælder blandt andet beslutninger om, hvor barnet skal gå i daginstitution, fritidsaktiviteter, barnets velbefindende så som om barnet skal gå til skolepsykolog efter en skilsmisse eller lignende svære situationer i barnets liv.¹⁶⁷

¹⁵⁸ Lovforslag L. 133, 2006-2007, bem. til § 3

¹⁵⁹ Christensen, s. 80

¹⁶⁰ Christensen, s. 80

¹⁶¹ Lovforslag L. 133, 2006-2007, bem. til § 3

¹⁶² FOL § 3, stk. 1, 2. pkt

¹⁶³ Christensen, s. 81

¹⁶⁴ Christensen, s. 81

¹⁶⁵ Christensen, s. 259 f.f

¹⁶⁶ Christensen, s. 81

¹⁶⁷ Lovforslag L. 133, 2006-2007, bem. til § 3

Formålet med kompetenceopdelingen i § 3 var, at undgå store konflikter om barnets dagligdag.¹⁶⁸

4.3 Beslutningsbeføjelser af dagligdagskarakter

Beslutninger der kan karakteriseres som mere dagligdags beslutninger som fx. mad, tøj, sengetider, venner mv., er beslutninger som forældrene hver især kan træffe, når barnet opholder sig hos den pågældende.¹⁶⁹ Disse beføjelser gælder således både for samværsforælderen og bopælsforælderen, hvortil der følger nogle ekstra beføjelser, med det at være bopælsforælder. Beføjelserne tilfalder således den forælder hvor barnet opholder sig, og derfor er nærmest til at træffe denne type beslutninger.¹⁷⁰ Begge forældre har således kompetence til at træffe beslutninger om fritidsaktiviteter, såfremt dette er aftalt, eller foregår i den periode barnet opholder sig hos den pågældende.¹⁷¹ Såfremt der er tale om risikobetonede fritidsaktiviteter så som dykning, boksning, motorsport, bjergbestigning eller lignende, kræver det dog at forældrene er enige herom pga. risikoen for alvorlige skader.¹⁷²

Det betyder derfor, at selvom forældrene har en 7/7-ordning således barnet bor halvdelen af tiden hos hver, er det kun bopælsforælderen der kan træffe beslutninger om de overordnede forhold i barnets liv.¹⁷³

4.4 Barnets udrejse til udlandet

Såfremt forældrene er uenige om forældremyndigheden, og den ene ønsker at rejse til udlandet herunder Grønland eller Færøerne, eller forlænge et ophold i udlandet, kræver det samtykke jf. FOL § 3, stk. 2. Det fremgår af forarbejderne, at der ikke skal meget til at statuere uenighed mellem forældre, og derfor en udløsning af samtykkekravet.¹⁷⁴ Såfremt forældrene har taget initiativ til, at indbringe en sag om forældremyndighed eller barnets bopæl, eller denne allerede er indbragt for retten, eller på anden måde hvorefter det kan konstateres at forældrene er uenige, siges kravet om samtykkekravet at være opfyldt.¹⁷⁵ Såfremt en forælder

¹⁶⁸ Lovforslag L. 133, 2006-2007, bem. til § 3

¹⁶⁹ Lovforslag L. 133, 2006-2007, bem. til § 3

¹⁷⁰ Lovforslag L. 133, 2006-2007, bem. til § 3

¹⁷¹ Lovforslag L. 133, 2006-2007, bem. til § 3

¹⁷² Lovforslag L. 133, 2006-2007, bem. til § 3

¹⁷³ Björk, s. 155

¹⁷⁴ Lovforslag L. 133, 2006-2007, bem. til § 3

¹⁷⁵ Lovforslag L. 133, 2006-2007, bem. til § 3

rejser til udlandet uden den anden forælders samtykke, eller tilbageholder barnet i udlandet, vil det medføre at situationen karakteriseres som en børnebortførelse.¹⁷⁶

4.5 Økonomiske fordele som bopælsforælder

Ud over de beslutningsmæssige beføjelser, der følger med det at være bopælsforælder til et barn, er der visse økonomiske fordele som alene tilfalder bopælsforælderen. Det kan derfor have stor praktisk betydning for forældrene, hvem af dem der får bopælen på barnet.¹⁷⁷ Dette gælder blandt andet det offentlige tilskud i form af børne- og ungeydelse (børnechecken), der automatisk udbetales til moderen af barnet, men såfremt faderen er bopæls forælder, kan ansøge herom og derfor får denne udbetalt.¹⁷⁸ Denne ydelse udbetales til alle forældre, også forældre der ikke er skilt fra hinanden.¹⁷⁹

Derudover kan bopælsforælderen, tildeles børnebidrag fra den anden forælder, i de tilfælde det vurderes, at denne ikke opfylder sin forsørgelsespligt i henhold til § 13 i lov om børns forsørgelse.¹⁸⁰ Der kan dog være visse tilfælde, hvor samværsforælderen anses for at opfylde sin forsørgelsespligt, hvis fx forældrene har barnet boende nogenlunde lige meget, hvorfor statsforvaltningen normalt ikke pålægger den pågældende at betale børnebidrag.¹⁸¹

Der ud over findes flere typer af børnetilskud bopælsforælderen har mulighed for at ansøge om.¹⁸²

Det gælder blandt andet, det ordinære og ekstra børnetilskud der kan udbetales til enlige forsørgere, også selvom bopælsforælderen modtager børnebidrag fra den anden forælder.¹⁸³

Herudover har bopælsforælderen mulighed for at ansøge om friplads i daginstitution, hvilket fastsættes efter indkomsten i husstanden.¹⁸⁴

Såfremt bopælsforælderen anses som enlig forsørger, og denne enten modtager eller har ret til ekstra børnetilskud, er det ligeledes muligt at få et skattemæssigt fradrag så længe bopælsfor-

¹⁷⁶ Lovforslag L. 133, 2006-2007, bem. til § 3

¹⁷⁷ Björk, s. 154

¹⁷⁸ Björk, s. 140

¹⁷⁹ Larsen, s. 1

¹⁸⁰ Björk, s. 139

¹⁸¹ Björk, s. 140

¹⁸² Larsen, s. 1

¹⁸³ Social og integrationsministeriet, s. 2

¹⁸⁴ Björk, s. 141

ældereren er i arbejde.¹⁸⁵ Dette skattemæssige fradrag i form af et ekstra beskæftigelsesfradrag, tillægges ud over det almindelige beskæftigelsesfradrag.¹⁸⁶

Derudover har bopælsforælderen mulighed for, at søge om boligtilskud såfremt den pågældende bor i lejet bolig.¹⁸⁷ Beregningen af boligsikringen sker blandt andet ud fra husholdets samlede indkomst og formue, størrelsen af huslejen, lejeboligens størrelse og beboere i husholdet.¹⁸⁸

5 Bopælsafgørelsen

5.1 Forældreansvarsloven § 17

Bestemmelsen i FOL § 17 er ikke ændret siden indførelsen i 2007, hvorfor forarbejderne til bestemmelsen stadig er relevante som fortolkningsbidrag.

FOL § 17, stk. 1, 1 pkt. lyder som følger:

”Har forældre fælles forældremyndighed, og er de ikke enige om, hos hvem af dem barnet skal have bopæl, afgøres dette af retten.”

Bestemmelsen i § 17, stk. 1 har nær sammenhæng med §§ 11 og 14, stk. 1, da det efter de pågældende bestemmelser er muligt, at træffe afgørelse om fælles forældremyndighed, på trods af at forældrene ikke er enige, hvorfor det tillige ofte er nødvendigt, at træffe afgørelse om barnets bopæl i samme forbindelse.¹⁸⁹ Det er som tidligere nævnt, en betingelse at forældre har fælles forældremyndighed for § 17 kan anvendes.¹⁹⁰ Bestemmelsen om barnets bopæl kan ligeledes tænkes anvendt, i de tilfælde forældrene er enige om fælles forældremyndighed, men alene ikke kan blive enige om barnets bopæl, og derfor ønsker spørgsmålet afgjort af retten.¹⁹¹ Bestemmelsen kan ligeledes finde anvendelse i de tilfælde en ugift far, nedlægger påstand om overførsel af forældremyndigheden jf. FOL § 14, stk. 1, med subsidiær påstand om fælles forældremyndighed, hvorfor bestemmelsen om barnets bopæl jf. FOL § 17 har nær sammenhæng med denne påstand.¹⁹²

¹⁸⁵ Björk, s. 141

¹⁸⁶ Björk, s. 141

¹⁸⁷ Björk s. 141

¹⁸⁸ Björk s. 141

¹⁸⁹ lovforslag 133, 2006-2007, bem. til § 17

¹⁹⁰ lovforslag 133, 2006-2007, bem. til § 17

¹⁹¹ lovforslag 133, 2006-2007, bem. til § 17

¹⁹² lovforslag 133, 2006-2007, bem. til § 17

5.2 Flytning til udlandet

FOL § 17, stk. 1, 2. pkt. lyder som følger:

”Retten kan træffe afgørelse om, at barnet kan have bopæl hos en forælder, der har eller ønsker at få bopæl i udlandet eller i Grønland eller på Færøerne.”

Af forarbejderne fremgår, at domstolene i deres vurdering bør lægge vægt på om det vil være bedst for barnet i henhold til § 4, at få bopæl hos den forælder der ønsker at flytte til udlandet.¹⁹³ Det er dog den betingelse, at afgørelsen alene angår et ønske om bopæl i et bestemt land, da domstolene ellers ikke har mulighed for at vurdere hvordan en flytning vil påvirke samværsforælderen mulighed for samvær med barnet.¹⁹⁴ Såfremt forældrene er uenige om hvorvidt barnet skal have bopæl i udlandet, vil det som udgangspunkt ikke være nok til, at den fælles forældremyndighed bør ophøre.¹⁹⁵

Såfremt der er truffet afgørelse i henhold til FOL § 17, stk. 1, 2. pkt. er samtykkekravet i § 3, stk. 2, for forældre med fælles forældremyndighed der er uenige herom, og ønsker at tage barnet med til udlandet, Grønland eller Færøerne, eller forlænge et allerede eksisterende ophold, ikke længere et krav.¹⁹⁶

5.3 Aftaler om barnets bopæl

FOL § 17, stk. 2 lyder som følger:

”Retten kan ændre en aftale eller afgørelse om barnets bopæl.”

Bestemmelsen finder anvendelse i de tilfælde, hvor den ene af forældrene ønsker bopælen ændret.¹⁹⁷ Ændringen kan finde sted på baggrund af en aftale parterne selv har lavet tidligere, eller en afgørelse om bopæl truffet efter FOL § 17, stk. 1.¹⁹⁸ Bestemmelsen finder typisk anvendelse i de situationer, bopælsforælderen ønsker eller allerede er flyttet med barnet indendlands, eller har planer om at flytte til udlandet.¹⁹⁹ I et sådan tilfælde, må retten derfor træffe en ny afgørelse om hvor det er bedst for barnet at få bopæl.²⁰⁰

¹⁹³ lovforslag 133, 2006-2007, bem til § 17

¹⁹⁴ lovforslag 133, 2006-2007, bem til § 17

¹⁹⁵ lovforslag 133, 2006-2007, bem til § 17

¹⁹⁶ Christensen, s. 253

¹⁹⁷ lovforslag 133, 2006-2007, bem til § 17

¹⁹⁸ Christensen, s. 253 f.f.

¹⁹⁹ lovforslag 133, 2006-2007, bem til § 17

²⁰⁰ lovforslag 133, 2006-2007, bem til § 17

5.4 Hvad bør retten lægge vægt på ved bopælsafgørelserne i henhold til forarbejderne?

Det fremgår af forarbejderne, at domstolene i vurderingen heraf først og fremmest, bør lægge vægt på hvad der er bedst for barnet jf. § 4, da dette er den overordnede hovedregel for alle afgørelser.²⁰¹ Alle afgørelserne skal ske ud fra en konkret og individuel vurdering af barnets forhold, herunder hvilke øvrige momenter der spiller en rolle for sagens afgørelse.²⁰² Af forarbejderne fremgår, at:

*”Der kan bl.a. lægges vægt på barnets tilknytning til forældrene, forældrenes personlige egenskaber og på hvordan barnet vil reagere ved eventuelt at skulle skifte institution, skole mv. som følge af en flytning.”*²⁰³

Det har ligeledes betydning om barnet belastes af bopælsforælders adfærd, fx i de tilfælde hvor bopælsforælderen har hindret barnet i, at få kontakt med samværsforælderen.²⁰⁴

I de tilfælde hvor den hidtidige bopælsforælder, har hindret den anden forælder samvær med barnet, fremgår det af forarbejderne, at domstolene bør anlægge et fremtidsorienteret syn ved vurderingen af, hvor meget barnet belastes af bopælsforælders adfærd, samt hvem af forældrene der anses for bedst egnet til at samarbejde om barnet, og derved sikre at barnet får kontakt med begge sine forældre.²⁰⁵ Det kan derfor have betydning for bopælsafgørelsen, om denne udøver samværschikane og derved forhindrer den anden forælder i at få kontakt med sit barn. Domstolene bør derfor vurdere, om bopælsforælderen udøver en sådan grad af samværschikane, at bopælen bør ændres, for at sikre barnets kontakt til begge sine forældre, fordi samværsforælderen er bedre til at samarbejde.²⁰⁶

²⁰¹ lovforslag 133, 2006-2007, bem til § 17

²⁰² lovforslag 133, 2006-2007, bem til § 17

²⁰³ lovforslag 133, 2006-2007, bem til § 17

²⁰⁴ lovforslag 133, 2006-2007, bem til § 17

²⁰⁵ lovforslag 133, 2006-2007, bem til § 17

²⁰⁶ lovforslag 133, 2006-2007, alm. bem, pkt. 4.10.3

5.5 Hvad dækker barnets bedste over?

Ordlyden i FOL § 4 lyder som følger:

”Afgørelser efter loven skal træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet.”

Af forarbejderne til bestemmelsen fremgår, at dette er et princip der skal tages til følge for alle afgørelser i forældreansvarsloven.²⁰⁷ FOL § 4 har udgangspunkt i FN's børnekonventions art. 3, hvorefter barnets bedste skal komme i første række, for alle forhold vedrørende barnet.²⁰⁸ Ligeledes har bestemmelsen sammenhæng med FOL § 5, hvorefter barnets ret til at udtrykke sig alt efter modenhed og alder, skal komme til udtryk for alle afgørelser.²⁰⁹ FOL § 4 kan således karakteriseres som en retlig standart, der er dynamisk over tid i forhold til samfundets udvikling og værdier.²¹⁰ Det betyder således, at opfattelsen af hvad der er barnets bedste, er forskellig alt efter hvilket tilfælde der er tale om, ligesom bestemmelsen har afsæt i hvilken tidsperiode den afspejler.²¹¹ Det betyder derfor, at:

”Begrebet skal til enhver tid tolkes som den bedst tænkelige løsning for det enkelte barn.”²¹²

For at afgøre hvad der vurderes som barnets bedste, bør det overordnede princip fra forældreansvarsloven, hvorefter barnet har ret til to forældre, indgå som et moment i afvejningen.²¹³ Ligeledes bør den ene forælders hindring af barnets ret til samvær, eller kontakt med den anden forælder, tillægges betydning i afvejningen af barnets bedste.²¹⁴

5.6 Samværschikanes betydning for bopælskriteriet

I vejledningen til forældreansvarsloven anvendes begrebet ”samarbejdschikane”²¹⁵ i stedet for ”samværschikane”²¹⁶ af den grund, at det kan bero på chikane både fra bopælsforælderen og samværsforælderen.²¹⁷ Samarbejdschikane kan opstå i flere situationer, blandt andet fra bopælsforælderen hvis denne udøver samværschikane.²¹⁸ Som eksempler på samarbejdschikane

²⁰⁷ lovforslag 133, 2006-2007, bem til§ 4

²⁰⁸ lovforslag 133, 2006-2007, bem til§ 4

²⁰⁹ lovforslag 133, 2006-2007, bem til§ 4

²¹⁰ lovforslag 133, 2006-2007, bem til§ 4

²¹¹ lovforslag 133, 2006-2007, bem til§ 4

²¹² lovforslag 133, 2006-2007, bem til§ 4

²¹³ lovforslag 133, 2006-2007, bem til§ 4

²¹⁴ lovforslag 133, 2006-2007, bem til§ 4

²¹⁵ Vejledning nr. 9110 af 24/02/2016, pkt. 2.2

²¹⁶ Vejledning nr. 9110 af 24/02/2016, pkt. 2.2

²¹⁷ Vejledning nr. 9110 af 24/02/2016, pkt. 2.2

²¹⁸ Vejledning nr. 9110 af 24/02/2016, pkt. 2.2

fra både samværsforælderen og bopælsforælderen side, fremgår blandt andet konflikter om barnet eller forsøg eller hindring af barnets samvær med den pågældende forælder, der bør tillægges betydning for bopælsaftagelsen.²¹⁹

Dette kan blandt andet komme til udtryk i de tilfælde, hvor det er enten er bopælsforælderen, eller samværsforælderen der viser manglende samarbejdsvilje eller chikanerer den anden forælder fx gennem vold, trusler om vold, kontakt til den pågældendes familie uden aftale eller rimelig grund, på trods af tilhold eller lignende.²²⁰ Domstolen bør i en sådan ud fra et fremtidsorienteret syn, vurdere hvor dan denne chikane eller manglende samarbejdsevne, vil have betydning for barnets ret til samvær med begge forældre.²²¹ Det forhold at samværsforælderen nægter at udlevere barnet, således det uberettiget tilbageholdes hos denne, bør ligeledes indgå i domstolens vurdering af bopælssagerne.²²²

6 Domsanalyse

I domsanalysen er der udvalgt 17 af 19 afgørelser efter FOL § 17 i årene 2014 og 2015. Dommene er inddelt i mine 7 definerede grupper. De syv grupper er kategoriseret:

- 1) *Flytning indenlands (6 afgørelser i alt, hvoraf 2 analyseret)*
- 2) *Flytning udenlands (2 afgørelser i alt, hvoraf 1 analyseret)*
- 3) *Status quo, økonomisk element (1 afgørelse i alt, hvoraf 1 analyseret)*
- 4) *Barnets primære opholdssteds betydning for bopælen (1 afgørelse i alt, hvoraf 1 analyseret)*
- 5) *Samarbejde med kommunen, primære omsorgsperson (2 afgørelser i alt, hvoraf 1 analyseret)*
- 6) *Samværschikanes betydning for bopælsaftagelsen (2 afgørelser i alt, hvoraf 1 analyseret)*
- 7) *Barnets egne ønsker (3 afgørelser i alt, hvoraf 1 analyseret)*

Efter analysen af hver af de ovennævnte grupper, vil der for hvert område indgå en delkonklusion. Her vil de vigtigste præmisser fra de øvrige domme indgå.

²¹⁹ Vejledning nr. 9110 af 24/02/2016, pkt. 2.2

²²⁰ Vejledning nr. 9110 af 24/02/2016, pkt. 2.2

²²¹ Vejledning nr. 9110 af 24/02/2016, pkt. 2.2

²²² Vejledning nr. 9110 af 24/02/2016, pkt. 2.2

1. Flytning indenlands

En af det kompetencer der følger med det at være bopælsforælder, er muligheden for at flytte indenlands i hele landet med barnet. Dette kan bopælsforælderen gøre, uden samtykke fra den anden forælder.

Opretholdelse af status quo bopælsforælder, trods planer om flytning, hvilket ville indebære flytning af skole og børnehave

I dommen TFA 2015.613/2 ophævede forældrene samlivet i 2013, og indgik herefter et retsforlig, hvorefter M fik bopælen på deres to piger A og B født i 2005 og 2009. M besluttede i 2015 af økonomiske grunde, at hun ville flytte til en anden by, hvilket ville betyde at de to piger skulle skifte skole og børnehave. F anlagde herefter bopælssagen, og nedlagde påstand om, at bopælen for de to piger skulle overføres til ham, således de kunne bevare tilknytningen til deres vante nærmiljø. M nedlagde påstand om frifindelse.

M havde siden samlivsophævelsen været den primære omsorgsperson for pigerene, og forældrene havde efter samlivsophævelsen praktiseret en 10/4 samværsordning. Af udtalelserne fra A's skole og SFO beskrives hun som en glad pige der trives godt, og som formår at indgå i legerelationer. Ligeledes fremgår det af skolens og SFO's udtalelser, at de ikke mærkede nogen forskel på A om hun havde været ved M eller F. Samtidig vurderede de, at A var mærket af forældrenes skilsmisse, og de anså hende for klemt mellem forældrenes uenigheder, men at hun ville begge sine forældre det bedste. Ligeledes fremgår det:

”Mor kan have svært ved at slippe A og pålægger A nogle følelser, som kan fastholde hende i en trist følelsestilstand. Mor afleverer A i klassen/SFO - og fortæller ikke børne-egnet ting om bl.a. skilsmissen i A's påhør og A inddrages.”²²³

Ligeledes blev der i forbindelse med retssagen i byretten afholdt en børnesamtale med A, hvor både dommeren og en psykolog var til stede. Heraf fremgik blandt andet:

”Far siger, at A skal sige, at hun gerne vil bo hos ham. Det har A ikke lyst til, men hun tør ikke sige det sin far. Mor gider ikke sige noget. Hun siger, at A selv må bestemme. Bare A har det godt, er det lige meget, hvor hun bor.

²²³ TFA 2015.613/2, s. 1

Da A talte om at bo hos enten mor eller far, sagde hun straks efter, at hun bliver drillet på skolen i - - -, og at det er svært. Lærerne gør ikke noget. De siger, at det må de selv finde ud af. A sagde, at det er svært at tale med far og også med C. Hun synes ikke, at de lytter.”²²⁴

C er fars nye kæreste.

Ud fra samtalen med A vurderede psykologen, at hun var en pige der virkede alderssvarende, og glad for at fortælle. Psykologen vurderede ikke, at A i væsentlig grad var følelsesmæssigt påvirket af uenighederne mellem forældrene. Det fremgik ligeledes af psykologens vurdering:

”(…) at A er glad for sin mor og far og også for C, og at forholdet til dem er godt. A gav indtryk af at trives begge steder.

A er knyttet til sin mor i en tæt følelsesmæssig relation. Forholdet mellem dem er på et niveau, hvor det fortsat er et mor-datter forhold, men ligeværdigheden mellem dem må ikke øges, før det får karakter af et venindeforhold, som ikke vil være udviklende for A.

Det er min vurdering, at A oplever så stor afstand mellem sin mor og far og deres opfattelser, at hun ikke kan spænde over den. Ved at vælge side og lægge afstand til far og til skolen, hvor far bor, er A kommet fri af den indre konflikt og har opnået følelsesmæssig ro.”²²⁵

Børnehaven udtaler i forhold til B, at hun er en glad og livlig pige. De forklarer, at hun er en lidt buttet pige, men det ikke synes at have gener for hendes motoriske udfoldelser. Ligeledes beskriver børnehaven, at B ikke er bange for at gå forrest, og gerne vil bestemme i samværet med andre, både børn og voksne. Børnehaven beskriver, at:

”B er også en meget følsom pige, som straks bliver påvirket af eksempelvis, hvis hendes mor har det svært eller en dag udviser manglende overskud. Modsat hvis hendes mor udviser overskud og er glad og godt tilpas, så udviser B det samme. B kan i perioder agere ved at udvise manglende overskud og være ked af det.”²²⁶

I forbindelse med samværet med F, fremgår af børnehavens rapport, at:

²²⁴ TFA 2015.613/2, s 2

²²⁵ TFA 2015.613/2V, s 2

²²⁶ TFA 2015.613/2V, s 1

”Hun kan i perioder også agere nærmest helt overstadisk og være meget motovrisk urolig. Her løber hun meget rundt og sidder uroligt på en stol og har svært ved at stilles ved en ting ret længe ad gangen. Denne adfærd ses ofte i børnehaven i forbindelse med B's besøg hos sin far. Det kan også være, når der er noget, B glæder sig rigtig meget til eller f.eks. når der for hende skal ske noget nyt eller noget uventet.”²²⁷

F forklarede i retten, at M var flyttet tre gange med pigerne det sidste halvandet år, og at det havde påvirket børnene. Begge pigerne var buttede, men kun A var ved lægen diagnosticeret som overvægtig, og var derfor begyndt ved en diætist. F frygtede, at hvis M fik bopælen ville arbejdet ved diætisten være spildt, da diætisten havde fortalt at det var hverdagene der var problemet. Samtidig frygtede F, at A skulle være meget barnepige for B, og de skulle passe sig selv fordi M var ved at uddanne sig til ernæringsassistent. M forklarede i retten, at hun sammen med F havde været ved diætist med A, og hun var begyndt at bage noget specielt rugbrød til A. Samtidig forklarede M, at de i A's klasse havde været udsat for et stort omfang af vikarer, samt at A blev drillet i skolen. Forældrene var enig om at A blev drillet, der var dog ikke enige om i hvilket omfang det fandt sted. M anså derfor flytningen og skoleskift som noget godt for børnene, både pga. A's drilleri og det store omfang af vikarer. Ligeledes beskrev M det som noget positivt for B, at begyndte i børnehaven nu, fordi hun så ville komme i samme gruppe som mange af dem hun skulle starte i skole med.

Af byrettens begrundelse og afgørelse fremgår, at begge parter anses for egnede til at have bopælen for de to piger. Ligeledes konstateres det, at pigerne siden samlivsophævelsen i 2013 har haft bopæl hos M. Af rettens begrundelse og resultat fremgår:

”Retten lægger efter oplysningerne herunder parternes forklaringer, samtalen med A og udtalelserne fra B's børnehaven og A's skole og SFO til grund, at deres mor har varetaget og fortsat vil kunne varetage omsorgen for dem. Det må endvidere efter samtalen med A lægges til grund, at i hvert fald A har den dybeste tilknytning til sin mor. Retten er opmærksom på, at moderen ifølge udtalelsen fra skolen og SFO'en kan pålægge A nogle følelser, som kan fastholde hende i en trist følelsesstilstand. Retten finder imidlertid også efter psykologens vurde-

²²⁷ TFA 2015.613/2V, s 1

ring af samtalen med A, at der ikke er tale om en tilknytning, der overordnet kan bedømmes som værende af negativ karakter. Uanset at moderen nu er flyttet til - - -, og at dette vil bevirke et skift af skole og børnehave for A og B, finder retten derfor ikke grundlag for at flytte børnenes bopæl til deres far.”²²⁸

M tilkendes således bopælen på de to piger. F ankede herefter afgørelsen til landsretten. Der har i landsretten ikke været væsentlige ændringer i parternes forhold. Pigerne er endnu ikke begyndt skole det nye sted, men er flyttet med M. F har dog supplerende forklaret, at A har fortalt at hun ikke bliver drillet i skolen længere. Han ser at hun har udviklet sig både fagligt og socialt. Han beskriver tillige, at forholdet til A er blevet tættere siden afgørelsen i byretten. F forklarer ligeledes, omkring A, at:

”Hun er ked af at skulle skifte skole, da det er gået op for hende, at hendes gamle venner ikke følger med.”²²⁹

Ligeledes forklarede F supplerende i landsretten, at B flere gange havde sagt at hun helst ville have bopæl hos ham.

For landsrette forklarede M supplerende, at A ikke altid ville ud til F på samvær. Hun forklarede ligeledes, at:

”Da A kom hjem fra det første samvær efter byrettens dom, var hun ked af det. A sagde, at F havde skældt hende ud for at have sagt, at hun ikke havde lyst til at bo hos F, og han havde sagt, at hun ikke måtte lyve.”²³⁰

M forklarede tillige, at hun var blevet mere bevidst om kosten for begge pigerne. Samt at begge pigerne er faldet godt til i den nye by, og de begge har fået nye venner de derfor vil komme i klasse med hvis bopælen opretholdes hos hende. M forklarede tillige, at hun efter den børnesagkyndiges vurdering hvorefter hun skulle have et venindeligende forhold til A, var blevet mere opmærksom herpå, samt mere opmærksom på de ting hun fortalte videre til A.

²²⁸ TFA 2015.613/2V, s 5

²²⁹ TFA 2015.613/2V, s 5

²³⁰ TFA 2015.613/2V, s. 5

Landsretten stadsfæster byrettens afgørelse, med følgende begrundelse og resultat:

”Det tiltrædes, at begge parter er velegnede til at have pigerne boende hos sig. Af de grunde, der er anført af byretten, tiltrædes det endvidere også efter bevisførelsen for landsretten, at det er bedst for pigerne fortsat at have bopæl hos M, jf. forældreansvarslovens § 17, jf. § 4.”²³¹

Delkonklusion:

Det kan af dommen udledes, at domstolene opretholder den hidtidige bopæl, status quo, for de to piger hos deres mor, trods det at flytningen ville indebære, at de skulle skifte skole og børnehave. I dommen lægges udtalelserne fra skole, SFO, børnehave, psykolog samt parternes egne forklaringer til grund for dommens afgørelse. Det kan på baggrund af dommen udledes, at princippet om status quo bopælsforælderen og udtalelserne fra forskellige eksterne fageksperter, tillægges stor betydning i det omfang det anses som det bedste for børnene. Der skal således meget til, at ændre på barnets hidtidige bopæl, hvilket ligeledes gjorde sig gældende i dommen TFA 2014.452 hvor domstolene valgte, at opretholde bopælen hos M, trods det at hun havde planlagt at flytte med parrets 8 årige søn, fordi hun ønskede at flytte sammen med sin nye kæreste. Flytningen ville ligeledes indebære, at sønnen skulle skifte skole. Skolen sønnen gik på, skulle under alle omstændigheder nedlægges, og landsretten lagde i afgørelsen vægt på, at sønnen under opvæksten, og stadig havde det tætteste forhold til, M hvorfor hun fortsat skulle have bopælen på S.

I de to ovennævnte domme, var børnene endnu ikke begyndt i den nye skole eller børnehave, men den pågældende forælder havde planlagt forløbet, da dommen blev afsagt. Princippet om status quo blev fortsat opholdt, trods det at flytningen ville indebære et skole- eller børnehaveskift.

De samme tilfælde gjorde sig gældende i dommene TFA 2015.138 (M bopælsforælder), 2014.214 (M bopælsforælder) og TFA 2015.342 (F bopælsforælder), hvor forskellen heri fra de to ovennævnte domme, var at bopælsforælderen i disse domme allerede var flyttet med børnene da dommen blev afsagt, hvorefter denne i alle tre afgørelser fortsat skulle være bopælsforælder.

²³¹ TFA 2015.613/2V, s. 5

a. Ikke opretholdelse af status quo bopælsforælder, miljø vejede tungere

Mor flyttede til anden by, far fik bopælen

I dommen TFA 2015.682/2 gik forældrene til deres datter A født i 2008, i april 2014 fra hinanden, og blev senere skilt. Forinden havde M i en periode på 2-3 måneder boet hos en veninde, men var flyttet hjem igen, hvorefter skilsmissen fandt sted i juni 2014. A fik bopæl hos M, der i starten boede i parrets fælles hus, indtil hun fik en lejlighed 300 meter derfra, hvorefter F der havde boet hos sine forældre i mellemtiden, flyttede tilbage i huset. Da sagen verserede boede M hos sin mor.

M fik senere en ny kæreste som hun blev gravid med, og ønskede derfor at flytte sammen med ham, i den by hvor han boede og havde et hus. Hun forklarede i retten, at hun ville vente med at flytte, indtil der var faldet dom i sagen.

F forklarede under hovedforhandlingen, at M havde fortalt ham, at flytningen skete af økonomiske grunde, da hun havde problemer med sin økonomi.

F havde anlagt sagen, da han var bekymret for hvordan det ville påvirke A hvis hun skulle flytte sammen med M. F nedlagde påstand om, at bopælen for A skulle overføres til ham. M nedlagde påstand om frifindelse.

F forklarede, at A der på daværende tidspunkt var 7 år gammel, brød sammen i påsken 2015, da hun var frustreret over ikke at vide hos hvem af forældrene hun skulle bo. Han forklarede ligeledes, at:

”A har sagt, at hun helst ville bo hos ham.”²³²

F beskriver A som en smilende og glad pige, der er velfungerende og har mange gode kammerater. F er dog bekymret for M's nye situation:

”Han er bekymret for, om M kan håndtere en helt ny tilværelse. M har haft mange sygdomsmeldinger, og hun har haft to kærester, siden de blev skilt. M's nye kæreste, som hun er gravid med, hedder også G og er M's tredje kæreste siden skilsmissen.

(...) om M kan klare et nyt job, en ny bolig, et nyt barn og en ny mand på en gang. Han mener ikke, at M har overskuddet til at klare det, for så ville og kun-

²³² TFA 2015.682/2, s. 1

ne hun have gjort det, da de boede sammen. A vil få svært ved at skulle undvære nogen af sine forældre, som hun er lige knyttet til, men det er bedre for hende at bo hos ham, hvor hun kan fortsætte i samme skole og beholde kontakten til alle sine kammerater.”²³³

M forklarede omkring hendes sygdomsforløb, at hun nu var sygemeldt med sukkersyge som hun fik konstateret da hun var 6 år gammel. Det betød derfor, at hun pga. graviditeten blev fulgt på sygehuset. Hun forklarede omkring hendes sygdomsforløb, at:

”Hun har haft et insulinchok engang, hvor hun var alene med A. Hendes mor ringede dengang til hende, og da hun ikke svarede, kom hendes far og tog sig af A.”²³⁴

M forklarede under sagen, at hun var bekymret for, at F’s mor ville komme til at tage sig for meget af A hvis hun fik bopæl hos F:

” Hun ville være utryg, hvis A skulle bo sin far, fordi F's forældre så ville komme til at tage over en hel del. Hun tror ikke, at F kan håndtere det, hvis A bliver ked af det. På et tidspunkt har A sagt til hende, at F ville blive rigtig ked af det, hvis A flyttede til --.”²³⁵

F vil gerne samarbejde med M omkring A. M havde i forbindelse med drøftelserne omkring flytning, og hvordan dette ville begrænse F’s samvær med A, foreslået at han kunne få samvær med A, når hun skulle på familiebesøg i den by de før boede i. Hertil havde F svaret, at:

*”Han synes ikke, at det er ansvarligt, at M tager A med fra - - - efter skoletid, for at han kan få samvær med hende i nogle timer, mens M besøger sin familie”.*²³⁶

Under sagsforløbet er der tillige afholdt en børnesamtale med A. Her havde A fortalt, at M allerede var flyttet sammen med sin kæreste G i hans hus. A forklarede ved børnesamtalen, at:

²³³ TFA 2015.682/2V, s. 1. ff.

²³⁴ TFA 2015.682/2V, s 2

²³⁵ TFA 2015.682/2V, s 2

²³⁶ TFA 2015.682/2V, s. 1

“G er ikke altid glad, men bliver sur på S, fordi han ikke hører efter, hvad der bliver sagt.”²³⁷

S er G's søn fra et tidligere forhold. Ligeledes forklarede A, at det var rart at være hos F, og at F og hans nye kæreste altid var glade:

“Det er træls, at hun bor lidt hos far og hos mor. Hun savner far, indimellem også når hun bor hos far. Hun vil gerne bo mere hos far. Hun elsker sin skole og vil gerne blive i skolen efter sommerferien.”²³⁸

Byretten lagde på baggrund af parternes bevisførelse, og samtalen med A til grund, at hun var knytte til begge sine forældre, samt at de begge ansås for egnede til at have bopælen på A. Retten vurderede, at det ville være bedst for A, at få bopæl hos F. Retten lagde i afgørelsen til grund:

“(...) at A trives i sit nuværende miljø, hvor hun er glad for sin skole og sine kammerater, og hvor hun er vokset op.

Efter det anførte lægges det efter en samlet vurdering til grund, at det vil være bedst for A, der er 7 år gammel, at forblive i sit kendte og vellidte miljø, hvor hun er tryk og trives, og hvor hun har en nær tilknytning til sin familie.”²³⁹

Byretten tog således F's påstand til følge, således A fik bopæl hos ham. M ankede afgørelsen til landsretten. Landsretten tilkendte F midlertidigt bopælen på A, mens sagen blev behandlet i landsretten.

I ankesagen har M supplerende forklaret, at hun reelt allerede boede hos G, men ville flytte sin folkeregisteradresse pr. 1. November 2015. Hun anså, at A var glad for G. Hun forklarede omkring A's udlægning af G, at G's søns adfærd gav nogle udfordringer i hjemmet. M forklarede ligeledes, at, det ville betyde et skoleskift for A hvis hun fik bopæl hos hende, men at hun i forvejen havde nogle kammerater i den nye by, hvorfor hun ikke anså at flytningen ville være svær for hende. M forklarede tillige at, hun ikke havde haft et insulinchok siden det hun fortalte om i byretten.

Ligeledes var M bekymret for at A skulle være alene hjemme hos F:

²³⁷ TFA 2015.682/2V, s 2

²³⁸ TFA 2015.682/2V, s 2

²³⁹ TFA 2015.682/2V, s 2

”A har fortalt, at hun har fået koden til en nøgleboks hos F. Hun har dog ikke kendskab til, at A allerede har været alene hos F.”²⁴⁰

F forklarede supplerende, at samarbejdet mellem ham og M har været lidt besværligt i perioden efter byrettens dom, fordi M ikke svarede på hans henvendelser, og ikke altid overholdte deres aftaler. Han var dog positiv indstillet på at samarbejde med M. F forklarede ydermere, at A havde reageret positivt på ændringen af bopæl til ham:

”Hun glædede sig meget til at starte i 1. klasse, og hun trives godt i skolen. Han er ikke i tvivl om, at A er glad for faste rytmer og rutiner i hverdagen, som der er hos ham. Hun blev meget glad, da der blev truffet afgørelse om, at hun midlertidig skulle bo hos ham. A er glad for alle sine bedsteforældre. Hans forældre kommer ikke til at passe A hele tiden.”²⁴¹

Af landsrettens begrundelse og resultat fremgår, at begge forældre anses for egnede til at være bopælsforælder for A. Ligeledes følger det:

”Efter bevisførelsen for landsretten og af de grunde, som byretten har anført, tiltræder landsretten, at det efter en samlet vurdering er bedst for A, at hun får bopæl hos F.”²⁴²

Landsretten stadfæster således byrettens afgørelse, og henviser til samme begrundelse.

Delkonklusion:

Det kan på baggrund af dommen udledes, at tilknytningen til det vante miljø, omgangskredsen og skolen, samt ønske om bopæl hos F, blev tillagt større betydning end princippet om opretholdelse af status quo bopælen.

²⁴⁰ TFA 2015.682/2V, s 3

²⁴¹ TFA 2015.682/2V, s 3

²⁴² TFA 2015.682/2V, s 3

2. Flytning til udlandet

Domstolene kan i henhold til § 17, stk. 1, 2. pkt. træffe afgørelse om barnets bopæl i udlandet. Såfremt den ene forælder ønsker, at flytte til udlandet med barnet, fremgår det af § 3, stk. 2, at den anden forældre skal samtykke hertil. Hvis derimod retten i henhold til § 17, stk. 1, 2. Pkt. har truffet afgørelse om barnets bopæl, er samtykkekravet i § 3, stk. 2 ikke længere nødvendigt.

M ønskede at flytte til Tyskland med parrets 5 årige tvillinger

I dommen TFA 2015.147 ønskede M der var tysk statsborg, at tage parrets 5 årige tvillinger med til Tyskland og bosætte sig der. F var dansk statsborger og ønskede fortsat, at børnene skulle blive boende i Danmark. M ville dog ikke flytte, såfremt hun ikke fik bopælen på børnene.

Parret havde begge haft en international karriere i London, hvor de havde mødt hinanden, og flyttede i oktober 2010 til Danmark. M forklarede i retten, at de flyttede i sin tid, fordi F regnede med at blive parterner i en virksomhed. Han fik desværre ikke jobbet. F forklarede i retten, at grunden til de flyttede til Danmark for hans vedkommende var, at være mere familiemenneske.

M fik i februar 2011 konstateret brystkræft, og var igennem et 18 måneders langt behandlingsforløb. Parret boede fortsat sammen under hele forløbet af retssagen. M blev noget tid før retsmødet i maj 2014 erklæret rask.

M forklarede i retten, at det kun var meningen de midlertidigt skulle opholde sig i Danmark. Hun forklarede at opholdet var planlagt til at vare et år og maks., da det var tidshorizonten for udløbet af deres lejebolig. M forklarede, at det var grunden til, at hun aldrig havde lært sproget. Hun ønskede at flytte til Tyskland med børnene, da hendes forældre og bror, der boede der nede ligeledes havde tre børn. Hun forklarede, at parret ikke havde nogen relationer til Danmark ud over F's søster og hendes to børn på 12-13 år, som de sjældent så. Derimod havde de ofte været på familiebesøg i Tyskland, og børnene havde derfor gode relationer til bedsteforældrene og broderens børn. Ligeledes begrundede M flytningen med, at hendes jobuligheder i Danmark var usikre og hendes kontrakt ville udløbe den 15. Januar 2015. Hun forklarede i retten, at F havde haft en beskeden rolle i familielivet, hvorfor hun mente bopælen burde overføres til hende.

F forklarede at han ikke kunne nikke genkende hertil, da det var dem der tog børnene i børnehaven, lavede morgenmad og aftenmad når de kom hjem. Han så nærmere M's flytning som en mulighed for at komme ud af Danmark. Han var bekymret for børnene hvis M fik bopælen, fordi hendes immunforsvar var svækket efter et langt kræftforløb, og risikoen for tilbagefald var stor. Parret var enige om, at deres samarbejde ikke havde været særlig godt det sidste stykke tid. F havde de sidste 2 ½ år sovet på sofaen, og de kommunikerede ikke meget sammen, da F mente de hele tiden skændtes. M beskrev, at børnene havde observeret, at F ikke svarede når hun talte til ham, og lod som om han ikke forstod hvad hun sagde når hun snakkede tysk.

I sagen blev der ligeledes foretaget fire hjemmebesøg hos parret, hvor det af psykologens udtalelse fremgik:

"(...) at A og B er to meget vel stimulerede og velfungerende drenge, som trives og er i sund og alderssvarende udvikling.

Set udfra det foreliggende er A og B følelsesmæssigt knyttet til hinanden og knyttet til begge deres forældre på en stabil og tryk måde.

Endelig viser observationer at begge forældre er følelsesmæssigt knyttet til begge børn på en stabil og tryk måde, samt evner at tage sig af omsorgen for drengene."²⁴³

Dette underbygges i dommen, af udtalelserne fra børnehaven hvoraf det fremgår, at

"Begge drenge er i en god udvikling og har brug for en tryk base for at komme efter deres manglende sprogudvikling. Vi mener ikke, det er et godt tidspunkt for drengene at få et børnehaveskift, da vi ud fra en pædagogisk optik vurderer, at de har brug for tryk for at blive klar til skole til næste år.

De har det godt her med en tryk dagligdag og gode venner."²⁴⁴

M er enig i børnehavens udtalelse, men ser tillige at børnene udvikler sig hurtigt sprogligt, og at der allerede efter 2-3 ugers ferieophold i Tyskland ses betydelige forbedringer. M er enig med F i, at kontakten til ham vil blive forringet hvis hun flytter til Tyskland med børnene, men at tog og fly forbindelserne til den by de skulle bo er gode, og hun samtidig vil stille en lejlighed til rådighed for ham.

²⁴³ TFA 2015.147, s. 1

²⁴⁴ TFA 2015.147, s. 1

F vurderede, at det livsniveau børnene havde i Danmark nu, var bedre end for langt de fleste i Danmark, hvorfor han fortsat ønskede at opretholde dette for børnene.

Byretten nåede på baggrund af parternes forklaringer, erklæringen fra psykologen og udtalelsen fra børnehaven frem til, at F vil være bedst til at varetage ansvaret for børnenes opvækst i Danmark. Af rettens bemærkninger fremgår det:

”(...) at begge parter hver for sig på fortrinlig måde vil være i stand til at varetage omsorgen for tvillingerne.

Efter en samlet vurdering af parternes og børnenes forhold finder retten det ikke godtgjort eller sandsynliggjort, at en flytning til - - - i Tyskland sammen med sagsøger vil være bedst for børnene. Retten har herved lagt vægt på, blandt andet, at sagsøgtes relationer til børnene derved utvivlsomt vil være vanskeliggjort samt på udtalelsen, der er afgivet af børnehaven - - -, hvoraf fremgår, at børnene - i hvert fald for tiden - har brug for stabilitet i deres situation og at en flytning til ny institution må anses for uhensigtsmæssig.”²⁴⁵

M ankede byrettens afgørelse, med to endelige påstande om, at de to sønner enten skulle have bopæl hos hende i Danmark, eller at de fik bopæl hos hende således hun kunne udnytte bopælsretten i Tyskland.

Siden sagen verserede i byretten, har parternes situation ikke ændret sig væsentligt. Parret bor stadig sammen, hvorfor F fortsat sover på sofaen.

M har supplerende forklaret, at hun stadig kunne tage sig af børnene den gang hun var syg med kræft, men at hendes mor var en rigtig god støtte i den periode. Hun forklarede at F rejste meget i den periode da han forsøgte at finde et nyt job. F forklarede supplerende hertil, han ikke har rejst meget det sidste års tid og, at han primært var den der tog sig af børnene da hun var syg hvorfor han anså sig selv som den aktive far. F forklarede tillige, at der mellem ham og F havde været lidt mere konkurrence om børnene på det sidste. Dette gav sig til udslag i sønnerne, da de var blevet mere anspændte og nervøse.

Parret var enige om, at sønnerne havde udviklet sig godt sprogligt på det sidste. De gik dog fortsat til sprogundervisning.

²⁴⁵ TFA 2015.147, s. 2

F i landsretten, at der ikke var nogen forandringer hos drengene siden psykologsamtalen i byretten. Han var dog bekymret over, at M ikke kunne lide at være i Danmark, da hun gav sin følelse til kende overfor sønnerne, og det derfor gik ud over deres identitet og selvfølelse. F beskrev ligeledes, at M var blevet mere aggressiv i forhold til at lave legeaftaler for drengene, og han ikke fik lov at lave legeaftaler for børnene.

M forklarede supplerende i landsretten, at hvis hun fik lov at tage drengene med til Tyskland, skulle de starte i en international skole. Hvis de derimod skulle blive boende i Danmark, havde hende og F snakket om en halvt dansk og halvt tysk skole for drengene, men at F ikke enig heri længere. Hertil supplerede F, at han ikke forstod hvad M mente hermed, da han fortsat var positiv over dette skolevalg.

Af landsrettens resultat og begrundelse fremgår, at de anser begge forældre for egnede til at tage sig af børnene. Herefter fremgår det i landsretten:

”Parterne besluttede i fællesskab at flytte til Danmark i 2010, hvor de har boet siden. Det fremgår af parternes forklaringer og sagens oplysninger i øvrigt, at begge drenge trives og er i en sund og alderssvarende udvikling, men at de fortsat har brug for støtte til deres sproglige udvikling.

Landsretten tiltræder herefter og af de af byretten øvrige anførte grunde, at det er bedst for drengene, at de bliver boende i Danmark, hvor de har deres trygge base med tæt kontakt til begge forældre.

Efter en samlet vurdering finder landsretten, at F er den af forældrene, der bedst vil kunne sikre drengene den stabilitet, de har brug for, hvorfor det tiltrædes, at drengenes bopæl skal være hos deres far.”²⁴⁶

Landsretten stadfæster således byrettens afgørelse.

Delkonklusion:

Det kan af dommen udledes, at retten efter en samlet vurdering af parternes egne forklaringer, udtalelser fra børnehaveren og psykologens udtalelser, vurderes at det vil være bedst for drengene at blive i Danmark og få bopæl hos deres far. Retten vurderede, at F var den der var bedst til at opretholde sønnernes tilknytning til nærmiljøet og den trygge base i Danmark. Det kan på baggrund heraf udledes, at det kunne påvises, at en flytning vil være den bedste løsning for børnene, før en sådan finder sted, hvilket ligeledes gjorde sig gældende i dommen

²⁴⁶ TFA 2015.147, s. 4

TFA 2015.369 hvor M ønskede at flytte til Holland med parrets 5-årige dreng. Af rettens præmisser fremgik, at det ikke kunne påvises at det ville være bedst for drengen at flytte, hvorfor domstolene tilkendte F bopælen, således sønnen fik bopæl hos ham i Danmark, på trods af, at sønnen havde boet hos M siden samlivsophævelsen, da han var 1 år gammel.

3. Status quo, økonomisk element

Parrets egen aftale betydning for bopælen

I dommen TFA 2014.428 V aftale forældrene efter samlivsophævelsen, at M skulle have bopæl på deres dengang 2 årige søn B, mens F fik bopælen på deres 1 årige datter A. Parret aftalte efter samlivsophævelsen en 7/7 ordning. M anså ikke denne ordning for værende til barnets bedste, hvorfor hun anlagde sagen. M nedlagde derfor påstand om, at A fremover skulle have bopæl hos hende, mens bopælen for B fortsat skulle opretholdes. Sagsøgte F påstod frifindelse i forholdet omkring A, samt overførsel af bopælen for B. Det er under sagen oplyst, at børnene levede i en 7/7-ordning, således de ikke var skilt fra hinanden når de var hos hver af forældrene.

M's begrundelse for denne ordning var, at :

”F ønskede en 7/7-ordning. De var til familierådgivning, og sagsbehandleren sagde, at en deleordning kunne være fornuftigt, hvis parterne ellers kunne samarbejde. Parterne indgik herefter aftale om en deleordning. B fik bopæl hos hende, og A fik bopæl hos F. Dette var begrundet i parternes økonomi, idet de begge skulle til at studere.”²⁴⁷

F's begrundelse for ordningen var, at de havde været fælles om at tage sig af børnene siden de blev født, hvorfor det var naturligt med en 7/7 ordning. F forklarede, at han tog ekstra barselsorlov, da A var et halvt år gammel, fordi sundhedsplejersken havde mistanke om at M havde en fødselsdepression. Dette blev dog afvist af lægen, og begrundet med at, M manglede ekstra hjælp i hjemmet. F forklarede i retten, at:

”Under M's barsel/sygemelding tog han dem ofte med ud, mens hun hvilede sig. M var ofte syg med migræne, og i disse tilfælde var det altid ham, der tog sig af børnene. Det var derfor naturligt, at parterne aftalte en 7/7-deleordning, da de

²⁴⁷ TFA 2014.428 V, s. 1

gik fra hinanden. ”²⁴⁸

I retten forklarede M omkring deres samarbejde, at det gik fint i starten:

”(...) men efter cirka et halvt år kunne hun mærke, at især B blev meget stresset i forbindelse med skiftene. B trives ikke med deleordningen. Han har svært ved at falde til ro, efter at han har været hos sin far. Først omkring onsdag eller torsdag i hendes uge falder B til ro. A er ikke så stor, så hendes reaktioner er ikke så udtalte. ”²⁴⁹

Herefter kontaktede M statsforvaltningen, og blev rådet til at benytte sig af den børnesagkyndige rådgivning de tilbød. Hun blev i statsforvaltningen gjort opmærksom på, at de normalt ikke anbefalede en 7/7-ordning så længe børnene var så små. De anbefalede hende i stedet, at børnene havde en fast bopæl hos en af dem. M forklarede i retten, at parterne ikke kunne blive enige om en ordning, hvilket var begrundelsen for hun fremover ønskede bopælen på begge børnene. Hun anså ligeledes ikke ordningen som værende det bedste for børnene længere, og foreslog derfor ud fra det råd hun havde fået i statsforvaltningen, at F skulle have samvær med børnene fra fredag til mandag hver anden weekend. F ønskede i modsætning til M, at opretholde den 7/7-ordning de havde:

”Det er hans opfattelse, at børnene trives godt med 7/7- ordningen. B kan godt reagere på skiftene, men han bliver ikke ked af det ret længe ad gangen. B vil gerne blive hos ham, når han skal hjem til sin mor. Det er hans opfattelse, at B lige skal finde ud, hvor han er, og hvor han skal være. A reagerer ikke på skiftene. Hun vil dog generelt altid gerne være tæt på ham og lege lige i nærheden. ”²⁵⁰

F forklarede i retten, at såfremt han fik bopælen på begge børnene, ønskede han fortsat at opretholde 7/7-ordningen. F var enig med M om, at samarbejdet i starten havde fungeret fint imellem dem. F forklarede dog, at der ofte blev lavet om de ting de havde aftalt, og at han havde en fornemmelse af, at han bare skulle indordne sig, blandt andet i forhold til skiftedage som efter M's ønske fremover skulle mandag til fredag. F forklarede tillige, at kommunikationen mellem dem godt kunne være bedre, men at han ønskede at samarbejde med M om bør-

²⁴⁸ TFA 2014.428 V, s. 1

²⁴⁹ TFA 2014.428 V, s. 1

²⁵⁰ TFA 2014.428 V, s. 2

nene. M mente derimod ikke, at det var muligt at opretholde en 7/7-ordning, fordi samarbejdet mellem dem var så dårligt. M forklarede, at hun anså der slet ikke der var noget samarbejde mellem forældrene længere.

Da sagen kom for byretten havde 7/7-ordningen fundet sted i ca. et år.

Byretten nåede frem til følgende begrundelse og resultat:

” På baggrund af de udtalelser, der er indhentet fra dagpleje og børnehave, lægges det til grund, at B og A er glade og veltilpassede børn, der trives og udvikler sig aldersvarende, samt at samarbejdet med begge forældre har fungeret upåklageligt. Børnene må antages at være knyttet til begge forældre. Der er enighed om, at børnene ikke skal skilles ad. Under hensyn til, at børnene fungerer og trives med den nuværende ordning, finder retten ikke grund til at ændre i bopælsforholdene. Som følge heraf skal bopælen for B fortsat være hos M, og bopælen for A skal fortsat være hos F.”²⁵¹

M ankede dommen med samme påstande som i byretten, hvorefter hun ønskede bopælen på begge børn.

M har supplerende forklaret for landsretten, at:

”(...) at B en gang imellem kan have nogle voldsomme udbrud. Hun har været i kontakt med børne- og familiecentret i - - i den anledning og har fået nogle redskaber til at tackle det.”²⁵²

F havde ikke deltaget i mødet. Han forklarede, at han ikke var blevet orienteret om tidspunktet, men gerne ville have deltaget. F forklarede derimod, at han ikke kunne genkende M's forklaring omkring B's voldsomme reaktion, men at B engang imellem også reagerede hos ham. Han ser derfor, at den 7/7-ordning de har praktiseret i snart to år har fungeret godt, og at den derfor bør fortsætte. M har supplerende udtryk bekymring omkring børnehavaplads og skole for A, hvis bopælen hos F opretholdes, da de ikke bor i samme kommune, hvorfor hun

²⁵¹ TFA 2014.428 V, s. 2

²⁵² TFA 2014.428 V, s. 2

mener det kan give problemer senere hen. Hertil forklarede F, at A ville få fortrinsret til børnehaven samme sted som B gik.

Landsretten stadsfæstede (dissens) byrettens afgørelse. Af flertallets resultat og begrundelse fremgår:

”Vi er enige i byrettens resultat og begrundelse herfor og stemmer derfor for at stadfæste byrettens dom.”²⁵³

Delkonklusion:

Det kan af dommen udledes, at domstolene tillægger parternes oprindelige aftale stor betydning, i det omgang fagpersonalet ligeledes vurderer, at denne har fungeret godt, hvorfor børnenes den oprindelige bopælsaftale opretholdes. I rettens begrundelse fremgår det, at børnenes velbefindende, forældrenes samarbejdsevner og udtalelserne fra fagpersonalet, indgår i den samlede vurdering for dommens resultat.

4. Barnets primære opholdssteds betydning for bopælen

Parternes aftale i strid med anden lovgivning, betydning for bopælsafgørelsen

I TFA 2015.354 indgik parterne i september 2011 et retsforlig, hvorefter deres 10 årige søn S skulle have bopæl hos F. Moderen havde bopælen på datteren D der havde en diagnose, hvorfor hun altid havde været tæt knyttet til M. F havde derfor kun i meget begrænset omfang samvær med D efter aftale. Samtidig med retsforliget aftalte forældrene en samværsordning, hvorefter S skulle være 5 dage hos F og 9 dage hos M ud af en 14-dages periode. Det var en betingelse fra M's side, at begge børn skulle opholde sig størstedelen af tiden hos hende, før hun ville godkende aftalen. Økonomi og indenrigsministeriet ændrede i januar 2014 bopælen for S, på baggrund af M's begæring, med virkning tilbage til retsforliget i 2011. Dette skete, da det i forhold til CPR-lovgivningen ikke var muligt for S, at have registreret bopæl hos F, når sønnen reelt opholdte sig mere end 7 dage hos M. Det fremgik af CPR-lovens § 8, stk. 1, at barnet skulle være registreret det sted, hvor dets faste hovedopholdssted var. M forklarede i retten, at F i august-september 2013 inden hun anmodede om ændring af bopælen, havde tilbudt hende 20.000 kr. årligt, for ikke at ændre bopælen på S. Ligeledes forklarede M:

²⁵³ TFA 2014.428 V, s. 3

*”(...) at S har bedt hende om at flytte adressen til sagsøger. Det var som et led i manipulation, fordi sagsøger havde forklaret ham, at ellers ville han ikke få en crosser”.*²⁵⁴

F anlagde bopælssagen med påstand om overførsel af bopælen til ham. M påstod frifindelse. F forklarede i retten, at han stadig var interesseret i at opretholde den samværsordning der havde fundet sted indtil nu, men ønskede bopælen på S overført til ham igen. Begge parter var enige i, at fleksibiliteten i forbindelse med samværet havde fungeret godt indtil oktober 2013. Herefter forklarede F, at M modsatte sig samværet således S ikke kunne komme når han bare havde lyst, fordi M ønskedes at han skulle være sammen med D. M forklarede hertil, at hun ønskede at S skulle have faste rammer, og hun anså ikke at F var stabil i forhold til samværet:

*”(...) F.eks. skete det forrige søndag, hvor hun kom hjem fra en flyvning, at børnene var sat af hos hende, fordi sagsøger var blevet sur over, at de havde hoppet for meget i trampolinen.*²⁵⁵

Sønnen havde i forbindelse med sagen ved en børnesamtalen, udtrykt overfor psykologen, at den nuværende samværsordning fungerede god, og han derfor ikke ønskede at ændre den.

Byretten nåede på baggrund heraf, frem til følgende begrundelse og resultat:

”Som anført under sagens oplysninger er situationen for S, 10 år gammel, fortsat den, at han indenfor en 14-dages periode er 9 dage hos sagsøgte M og 5 dage hos sagsøger F. Af sagsøgers oplysninger under hovedforhandlingen fremgår, at denne ikke for tiden ønsker ændringer heri.

Det fremgår af samtalen, som dommeren og psykologen har haft med S, at han som udgangspunkt ikke ønsker ændringer i den nuværende ordningen, som har er godt tilfreds med. Han kunne dog godt ønske sig lidt mere fleksibilitet.

*Retten finder herefter ikke, at der foreligger omstændigheder der godtgør, at det er bedst for S, at hans bopæl flyttes til sagsøger. Den omstændighed, at sagsøgte i sommerperioden 2014 for en kortere periode har udlejet sin helårsbopæl, gør ingen forandring heri.*²⁵⁶

²⁵⁴ TFA 2015.354, s. 1

²⁵⁵ TFA 2015.354, s. 1

²⁵⁶ TFA 2015.354, s. 2

F ankede sagen, med samme påstand som i byretten.

F forklarede supplerende for landsretten, at han parret siden 2011 reelt havde praktiseret en 5/11 ordning, hvilket han fortsat ønskede opretholdt. Han havde dog ikke set S den sidste halvanden måned, pga. og forklarede at kommunikationen mellem ham og M ikke fungerede pga. det økonomiske mellemværende imellem de to. F forklarede ligeledes, at de havde aftalt at S skulle fejre jul med ham i Aalborg, men at S ringede dagen efter de havde aftalt det, og fortalte at han ikke kom med alligevel.

M forklarede supplerende den aftale de havde lavet i forhold til fordelingen af børnene havde været efter børnenes egne ønsker. Hun så tillige at samarbejdet mellem dem ikke fungerede længere. M forklarede at samarbejde mellem hende og F gik i stykker fordi

”(...) hun søgte om at få registreret børnenes adresse hos sig, og hun søgte om at få børnepenge fra kommunen. Hun havde problemer med sin økonomi, fordi hun havde børnene i 11 dage, og det kostede.”²⁵⁷

I forbindelse med problemerne i julen, forklarede M tillige, at det var S selv der havde sagt at han ikke havde lyst til at fejre jul i Aalborg med F.

På baggrund af de supplerende oplysninger i landsretten, stadsfæstede landsretten byrettens dom. Landsretten begrundelse herfor var:

”I de sidste ca. 3 år har parterne praktiseret den ordning, at S over en 16 dages periode er 11 dage hos M og 5 dage hos F. Denne ordning ønsker parterne at fortsætte med.

På denne baggrund er M derfor bopælsforælder og skal fortsat være bopælsforælder.

Den omstændighed, at parterne den 28. september 2011 har indgået forlig om, at S skulle have bopæl hos F, kan ikke føre til et andet resultat.”²⁵⁸

Delkonklusion:

Det kan på baggrund af dommen udledes, at det ikke er muligt for parterne at lave en aftale hvor barnet opholder sig mere end 7 dage ud af en 14 dages periode hos den der i henhold til

²⁵⁷ TFA 2015.354, s. 2

²⁵⁸ TFA 2015.354, s. 3

aftalen er samværsforælderen, da det er i strid med CPR-loven. Det kan af dommen derfor udledes, at barnets reelle opholdssted bestemmer hvor barnets bopæls skal være, hvorfor parternes aftale indgået ved retsforlig ikke kunne opretholdes, da denne var i strid med anden lovgivning.

5. Samarbejde med kommunen, primære omsorgsperson

Bopæl for 8-årig pige overført til M, trods bopæl hos F i 6 år der havde været primær omsorgsperson

I dommen TFA 2015.400 gik parret fra hinanden i 2008. Dengang var datteren B 2 år gammel. I perioden efter samlivsophævelsen have M samvær med datteren i weekenderne, og hver anden uge i hverdagene fra onsdag til torsdag. Parret boede ca. 500 meter fra hinanden.

M anlagde sagen i april 2014, med påstand om at B skulle have bopæl hos hende. På baggrund af bekymringer fra kommunen, havde der i 2013 verseret en sag om tvangsfjernelse af B. Børne og unge-udvalget traf den 18. Februar 2014 afgørelse om ikke at tvangsfjerne B, da hun siden skolestart havde udviklet sig positivt.

M var ked af, at B i henhold til børne- og ungeudvalgets afgørelse ikke var blevet tvangsfjernet. M accepterede dengang at B skulle tvangsfjernes, da hun mente det var det bedste for B, og hun accepterede derfor kommunens vurdering af, at hun ikke selv havde ressourcer til at tage sig af B. Kommunen havde fortalt M, at hun måske på sigt kunne få B hjem til sig. I forbindelse med tvangsanbringelsessagen blev der udarbejdet en forældrevevneundersøgelse af F:

”Det fremgår heraf bl.a., at F har brug for støtte til at udvikle sine forældrevevner, idet de ikke er fuldt tilstrækkelige til at tilgodese B's udviklingsmæssige behov, herunder forhindre at hun udvikler yderligere adfærdsmæssige vanskeligheder.”²⁵⁹

M har således startet sagen for at få B væk fra det miljø hun befinder sig i hos F. M ser, at hun med kommunens hjælp kan tilbyde B en bedre tilværelse. Ligeledes mener M, at B gerne vil være noget mere hos hende. M fortalte i retten, at B havde fortalt hende at F røg hash der hjemme, og at der sidder mange kammerater hjemme ved F. B havde tillige fortalt M, at F ofte spillede computer og hun derfor skulle passe sig selv. M forklarede for retten, at:

²⁵⁹ TFA 2015.400V, s. 1

”Når hun henter B til samvær, er hun beskidt og lugter af røg, og det er ikke cigaretrøg eller bålrøg. Dengang, de boede sammen, røg F også hash. Det har hun aldrig selv gjort. Hun ryger selv kun cigaretter. B fortæller, at hun ikke får andet end rugbrød hos far, da far ikke gider at lave mad. Det vil ikke gå godt for B, hvis hun skal fortsætte med at bo hos F.”²⁶⁰

F fortæller hertil, at han kun ryger hash ude på altanen, og ikke når B er der. F fortæller yderligere:

”Han ryger nu halvt så meget, som dengang sagen var for i børn og unge-udvalget. Han har ikke til hensigt at stoppe. Han tror ikke på piller. Han føler, at han har det bedre med sig selv, når han har røget en lille joint. For at par år siden var han på misbrugscentret og fik stemplet funktionel ryger. Han ryger nu 2-3 gange om måne- den.”²⁶¹

I retten fortalte F, at han og B nogle gange lavede mad sammen, ellers hentede de noget eller fik rugbrød. Han forklarede, at de fik varmt mad ca. 3 gange om ugen.

F har blandt andet omkring samarbejdet med kommunen udtalt, at:

”Han ønsker ikke at samarbejde med den vampyr E, der er ansat på familiekontoret, da han hele tiden har sagt, at han vil arbejde på at få fjernet B. Han vil ikke samarbejde med kommunen, da de mener, at støtte skal stoppes ned i halsen med et kosteskift.”²⁶²

Hvorimod M forklarede i retten, at hun løbende var i kontakt med kommunen, og hun var villig til at samarbejde med kommunen omkring B. Hun har omkring samarbejdet fortalt, at:

”Hun mener godt, at hun kan se, hvad B's behov er, men hun vil være villig til at samarbejde med kommunen, hvis de tilbyder yderligere støtte. Hun har udviklet sig og ændret sig som forælder. Hun har hele tiden kæmpet for at blive bedre.”²⁶³

²⁶⁰ TFA 2015.400V, s. 1

²⁶¹ TFA 2015.400V, s. 2

²⁶² TFA 2015.400V, s. 2

²⁶³ TFA 2015.400V, s. 1

F ville derimod kæmpe for at få B tvangsfjernet hvis M får bopælen, da han ikke mente at M er egnet til at være mor for B. I dommen er der i børnesamtalen med B, udtrykt bekymring omkring bopælen, og hverdagen hos F. Heraf fremgår det:

”Hun er motorisk urolig, hun er ukritisk i sin kontakt, og hvis samtalen struktureres temmelig klart, snakker B løs om ting, som i denne sammenhæng er irrelevante. B vurderes at være meget glad for begge sine forældre, men samværet hos far synes at være præget af passivitet med fjernsyn og computer. Der synes ikke at være overskud til at lave varm mad, som B foretrækker, eller i det hele taget at foretage sig noget aktivt med B. Det er bekymrende at høre, at far og fars fætter sover, når B skal i seng.”²⁶⁴

Ligeledes fremgik det af børnesamtalen, at B havde et mere almindeligt børneliv hos M. Hos M fik hun varmt mad hver dag, blev puttet om aftenen, gik ture og var på legepladsen, og havde samvær med sine halvsøskende. Den børnesagkyndige vurderede B som et barn, der havde brug for forudsigelighed, struktur og en tydelig voksen i hendes hverdag.

F forklarede i retten, at det kun er sket en enkelt gang at ham og fætteren er faldet i søvn på sofaen.

Han er meget kritisk i forhold til den børnesamtale der har fundet sted med B:

”Han mener ikke, at det miljø, B har hos ham, er skadeligt. Der mangler ikke struktur og faste rammer. Når en børnepsykolog siger, at han har brug for hjælp og støtte, er det uden betydning, da han har vundet over det i børn og ungdomsvalget. Han har ikke mistillid til psykologen, men til systemet. Han har brugt en hel sommer på at drikke kaffe med psykologen og holde ham i hånden. Han mener ikke, at der er noget i vejen med hans forældreevner. Kommunen og M fører en personlig hetz mod ham.”²⁶⁵

Byretten ændrede bopælen fra F der havde været den primære omsorgsperson for B de sidste år til M. Af byrettens begrundelse og resultat følger det:

”Af referatet fra børnesamtalen, fremgår bl.a., at B har et mere almindeligt børneliv hos sin mor end hos sin far. Det fremgår endvidere, at hun har brug for

²⁶⁴ TFA 2015.400V, s. 1

²⁶⁵ TFA 2015.400V, s. 2

forudsigelighed, struktur og en tydelig voksen, der kan indgå i et aktivt samspil med hende. B vil gerne se mere til sin mor.

*Begge forældre har brug for støtte og vejledning fra kommunen for at kunne udfylde rollen som forælder. F har vanskeligt ved at samarbejde med kommunen, mens M løbende har kontakt til kommunen og får hjælp. På denne baggrund og efter de oplysninger, der i øvrigt foreligger om forældrene, herunder F's forbrug af hash, finder retten, at det vil være bedst for B, at hun fremover har bopæl hos M.*²⁶⁶

F ankede sagen, med samme påstand som for byretten. I byretten har han supplerende forklaret, at B har fået en ”voksenven”. Dette er en ordning han i samarbejde med kommunen har startet, og vurderer fungerer rigtig godt for B. M er enig heri, og ønsker at ordningen skal fortsætte såfremt hun får bopælen på B. Ligeledes har F forklaret, at hans samarbejde med kommunen er blevet bedre siden sagen i byretten da der er kommet en ny sagsbehandler, som han bedre kan arbejde sammen med. Han forklarede ligeledes supplerende, at han ca. 2-3 gange om ugen lavede varmt mad til B. Hertil forklarer M, hun ser at B skal have varmt mad hver dag.

M forklarede supplerende, at hun som opfyldning på en neuropsykologisk undersøgelse, har fået nogle værktøjer der skal hjælpe hende til at få mere struktur i hverdagen. Hun vurderer at øvelserne har hjulpet hende positivt.

F udtrykte i landsretten fortsat bekymring overfor B, såfremt hun skulle bo hos M, da han ikke mener, at M er i stand til at stå tidligt op og få B i skole. F har supplerende forklaret, at han ikke ryger så meget hash som før, hvilket M ligeledes havde bemærket, da hun forklarede, at B's tøj ikke længere lugtede så kraftigt af røg.

Landsretten stadsfæstede byrettens afgørelse hvoraf de var enige om, at det var bedst for B at få bopæl hos M. Af landsrettens fremgår:

”Landsretten har lagt vægt på, at begge forældre har brug for støtte for at kunne udfylde forælderrollen i forhold til B, og at M er den af forældrene, der er mest indstillet på at modtage den nødvendige hjælp. Landsretten har endvidere

²⁶⁶TFA 2015.400V, s. 3

lagt vægt på, at B efter det oplyste har et mere almindeligt børneliv hos M end hos F.”²⁶⁷

Afgørelsen betød således, at B fremover skulle have bopæl hos M.

Delkonklusion:

Det kan af dommen udledes, forældrenes vilje og evne til at samarbejde med kommunen tillægges betydning for bopælsafgørelsen. I sagen havde begge forældre brug for støtte for at udfylde forælderrollen, men da M udviste størst samarbejdsvilje overfor kommunen, vurderede retten at det var bedst for B at ændre bopælen til M. Forældrenes egne udtalelser og oplysninger, samt udtalelsen fra psykologen om begge forældrene samt udtalelserne fra børnesamtalen, indgår i dommen som momenter i den samlede bedømmelse for dommens resultat.

Forældrenes vilje til at samarbejde med kommunen og realitet om egne forælderevner, indgik ligeledes i dommen TFA 2015.39 som et positivt element i den samlede bedømmelse, da faderen accepterede, at en hjemgivelse af deres anbragte søn skulle ske gradvist og med støtte fra kommunen, da sønnen havde særlige problemer. Begge forældre havde som i ovennævnte dom visse vanskeligheder og begrænsninger i forhold til deres forælderrolle, der gjorde at de ikke kunne varetage omsorgen af deres barn uden hjælp.

6. Samværschikanens betydning for bopælsafgørelsen

Fars opsætning af betingelser for samvær, fik betydning for bopælsafgørelsen

I dommen TFA 2014.37 ophævede parret formelt samlivet i december 2012. M flyttede pga. skænderier i Juli/august hjem til hendes mormor et stykke tid, men flyttede senere hjem til F igen, hvorefter forholdet endelig var slut i december 2012. Parrets søn A født i maj 2012 havde bopæl hos F. Efter samlivsophævelsen aftalte de en 7/7 ordning.

M anlagde i marts 2013 sagen for retten, med påstand om at bopælen for A skulle tillægges hende.

De var begge enige om, at den 7/7 ordning de havde praktiseret siden december 2012 ikke var gunstig for deres søn. De var dog ikke enige om, hvem der skulle have bopælen for A.

M ønskede bopælen på A, da hun mente at den rytme der hidtil havde fungeret, hvor A skulle op kl. 05:30 hos hende fordi hun skulle på arbejde, og hos F kunne sove så længe han ville,

²⁶⁷ TFA 2015.400V, s. 4

gjorde A forvirret. Hun beskrev, at A det sidste stykke tid havde været ”oppe at køre” efter han havde været ved F og indimellem kunne finde på at slå.

F ønskede tillige bopælen på A:

”Han mener ikke, at M passer A ordentligt. Mange gange har han beskidt tøj på, og da han fik A i går eftermiddag, havde A ikke sovet til middag - det nævnte hun selv. Han var også sulten. Det er ikke i orden over for A.”²⁶⁸

M forklarede i retten, at det altid var hende der var med A ved lægen, og hun kun var vidende om at F havde været med en enkelt gang, ud over et par gange på skadestuen. F forklarede omkring tidsfordelingen af A under samlivet, at M noget tid efter fødslen skulle passe en hest, og han derefter tog sig af A omkring 60 % af tiden. F fortalte ligeledes, at M senere fik en ny kæreste, en anden end den kæreste hun har nu, herefter han tog sig af A ca. 80 % af tiden.

Parret havde et turbulent forhold, med flere voldelige episoder overfor hinanden. Politiet havde flere gange været tilkaldt. Blandt andet beskrev F en episode, hvor de havde været oppe at skændes efter, at F havde lånt M sin bil, så hun og A kunne køre over til hendes mormor. M afleverede ikke bilen til tiden, hvorfor der opstod en voldelig episode da hun kom hjem. Hun havde ikke A med hjem. F beskrev, at M startede med at skubbe og det derfra udviklede sig. Da han kørte over til hendes mormor for at hente A, stod politiet ventede på ham, da M havde ringet og anmeldt at F ville skyde mormoren og A. Sagen gik i sig selv igen, da der ikke var yderligere heri.

M beskrev i retten, at de voldelige episoder typisk opstod hvis hun svarede F igen. Hun forklarede tillige, at hun godt selv kunne finde på at råbe og kaste med ting efter F. M var bekymret for A, hvis F fik bopælen, da F flere gange havde været voldelig overfor hende. F forklarede hertil i retten, at M typisk startede med at råbe ham op i hovedet, og tillige kunne finde på at slå.

Forældrene var begge enige om at samarbejdet mellem dem ikke fungerede optimalt. Da de ikke kunne blive enige om en dagpleje, havde F meldt A i dagpleje. Ligeledes opstod der problemer i forbindelse med A's vaccination. F havde skrevet i den dagbog de sammen førte hvornår dette skulle foregå. M havde dog uden at fortælle F om det ændret tiden fået A vacci-

²⁶⁸ TFA 2014.37, s. 2

neret. F forklarede for retten, at det kunne være gået meget galt hvis han ikke havde fundet ud af det.

F udtrykte tillige bekymring over M, da hun flere gange havde skåret i sig selv, og sagt at hun ville begå selvmord. Han forklarede, at han flere gange havde ledt efter hende, fordi han havde været bange for der var sket hende noget alvorligt.

F var for tiden sygemeldt da han havde en diskusprolaps og en nedslidt skulder. M's store bekymring i forbindelse hermed, var F's medicinforbrug, da hun forklarede i retten, at han flere gange havde drukket øl sammen med det smertestillende medicin. M forklarede i retten, at han havde forklaret hende, at medicinen virkede hurtigere så. F blev i forbindelse med sagen dog udredt på hospitalet, der i en erklæring beskrev, at:

”Risikoen for tilvænning og misbrug synes at være ringe. Pt. har derfor i henhold til lovgivning om kørsel været tilladt at køre på denne behandling.

I forhold til pt.s ovenstående medicinske behandling er det uden betydning for pt.s dagligdag med sønnen A.”²⁶⁹

Af byrettens begrundelse og afgørelse fremgår det, at bopælsafgørelsen skal træffes ud fra hvad der er bedst for A. Tillige fremgår det, at parterne var enige om, at den samværsordning de havde praktiseret ikke var gunstig for A. Herefter nævnes opsummerende i dommen, at A fik bopæl hos F da parret flyttede fra hinanden.

Af domstolens begrundelse fremgår:

”Efter bevisførelsen må det lægges til grund, at begge parter under parternes samliv har taget sig af A, dog således at F i den sidste del af forløbet inden parternes samlivsophævelse må anses for at være den af parterne, der har taget sig mest af A.

Efter en samlet vurdering findes det at være bedst for A, at han fortsat skal have bopæl hos F. Retten har herved blandt andet lagt vægt på, at F findes at have et godt blik for A's både fysiske og psykiske behov, og han må samlet set anses for at være den af parterne, der er bedst til at varetage A's behov og sikre den fonødne stabilitet. Efter bevisførelsen må han endvidere anses for at være den af parterne, der er bedst til at informere den anden part om A's forhold. Dertil

²⁶⁹ TFA 2014.37V, s. 3

kommer, at A for over 1 måned siden er startet i dagpleje ikke langt fra F's bopæl, hvor han er faldet godt til og trives."²⁷⁰

Ligeledes lagde rettens lægeerklæringen omkring F til grund, hvorefter det fremgik at hans medicinindtag ikke havde betydning for hans dagligdag med A.

Det betød derfor, at A fortsat skulle have bopæl hos F.

M ankede afgørelsen.

M har supplerende fortalt omkring den hest som F nævnte i byretten, at hun var ude ved den 3-4 gange om ugen i 2-3 timer. Hun forklarede tillige, at hun var den der tog sig mest af A da de boede sammen, fordi F ofte sov længe, pga. sin diskusprolaps og smerter i skulderen. M forklarede, at hun aldrig havde truet med at begå selvmord, men at hun løb væk fordi F havde truet hende. Efter byrettens dom den 24. Juni 2013, forklarede M at de havde aftalt at fortsætte med at praktisere den 7/7-ordning der havde fundet sted tidligere. M fortalte tillige, at F efter ca. en måned ikke ville være med til denne ordning længere, på trods af at de på et møde den 2. Juli 2013 var blevet enige om at fortsætte ordningen. På mødet havde M ligeledes fortalt, at hun i uge 33, der var en af hendes uger, gerne ville have A med på ferie i Sverige. F fortalte at han ville holde ferie i Legoland med A, men fortalte noget om hvornår. F sendte den 28. Juli 2013 en sms til M om, at han ville holde ferie med A i tre uger fra den følgende dag, hvilket betød, at M ikke fik A med til Sverige, og ikke så ham i 5 uger. Da M kom hjem fra ferie fandt hun imidlertid ud af, at A havde været i dagpleje i de sidste to uger hvor F havde fortalt hende, at de skulle på ferie. M forklarede at F efter denne episode, begyndte at stille krav til hvornår hun måtte se A, og tilbød at hun kunne få samvær med A i weekenden mellem uge 34 og 35, såfremt hun underskrev nogle samværspapirer. F forklarede hertil, at:

*"Han mener at der skal en underskrift på et papir, da han aldrig har kunnet stole på M. Hvis de laver nogle samværspapirer, vil M kunne få lov til at være alene med A."*²⁷¹

M ville ikke underskrive disse papirer, og det betød derfor, at M ikke så A efter episoden den 22. Juli 2013.

F forklarede ligeledes i retten, at han efter byrettens dom havde været på statsforvaltningens kontor 6-8 gange, og ligeledes opfordret M hertil, da han ønskede en midlertidig ordning om-

²⁷⁰ TFA 2014.37V, s. 3

²⁷¹ TFA 2014.37V, s. 4

kring samvær, men at M ikke ville medvirke hertil. F forklarede, at han havde udskrevet et forslag til en ordning, og inviteret hende på besøg hjemme hos sig flere gange, så hun kunne underskrive papirerne, men på et tidspunkt hvor A var lagt i seng, hvis hun skulle reagere uhensigtsmæssigt. Ligeledes foreslog F at mødet skulle videoovervåges, således det kunne konstateres at de havde en aftale. M var ikke interesseret heri.

Af landsrettens begrundelse fremgår det, at domstolen på baggrund af parternes forklaringer, vurderes at de har taget sig lige meget af A i den periode de boede sammen. Ligeledes nævnes de i afgørelsen, at parterne var enige om at:

"(...) at de i tiden herefter og indtil hovedforhandlingen i byretten har praktiseret en 7/7-samværsordning.

Parterne har samstemmende forklaret, at de herefter aftalte at fortsætte 7/7-samværsordningen. A har på trods heraf ikke set sin mor siden den 22. juli 2013. Efter de forklaringer, der er afgivet, lægger landsretten til grund, at det skyldes, at F har opsat betingelser for, at A kan få lov til at se sin mor.

På den baggrund og efter en samlet vurdering af de foreliggende oplysninger finder landsretten, at det er bedst for A, at han får bopæl hos sin mor.

Landsretten ændrer derfor byrettens dom og tager M's påstand til følge."²⁷²

Delkonklusion

Det kan af dommen udledes, at F's samværschikane og opsætning af betingelser i forbindelse med samværet, fik betydning for bopælsafgørelsen i negativ retning for ham. Da forældrene ansås for lige egnede til at varetage omsorgen af A, tilkendte landsretten M bopælen. I afgørelsen fik det betydning, at F opsat betingelser for hvornår M måtte have samvær med A, hvilket havde betydet, at hun ikke havde set sønnen i en lang periode. Det samme gjorde sig gældende i dommen TFA 2015.99 hvor faderen havde været nødt til, at henvende sig til fogedretten får at få parrets 4 årige søn udleveret til samvær, fordi M uden begrundelse overfor F, nægtede at udlevere sønnen. M havde i landsretten fortalt, at hun fra gang til gang ville bestemme om sønnen skulle udleveres til samvær. Landsretten tilkendte derfor F bopælen, da han ansås for bedst til at sikre sønnen kontakt med begge sine forældre.

²⁷² TFA 2014.37V, s. 4

7. Barnets egne ønsker

Som tidligere nævnt, er det et overordnet princip, at alle afgørelser skal træffes ud fra FOL § 4, således afgørelsen sker ud fra, hvad der er det bedste for det enkelte barn. FOL § 4 skal ses sammen med § 5, hvorefter der i alle forhold vedrørende barnet, skal tages hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed. Det er derfor interessant, at se nærmere på hvordan dette praktiseres i domstolenes afgørelser, og hvor stor vægt domstolene tillægger barnets egne ønsker.

12-års søns egne ønsker om bopæl tillagt betydning

I dommen TFA 2014.153 flyttede forældrene fra hinanden i 2004, og M fik herefter bopælen på parrets to sønner B født i 1998 og A født i 2001. Parret boede i Jylland, men i 2005 eller 2006 flyttede F til København. Herefter kom drengene på samvær hos F hver anden weekend. Begge forældre forklarede i retten, at samværet havde fungeret godt.

F anlagde bopælssagen i 2013, med påstand om at A fremover skulle have bopæl hos ham.

F har forklaret, at baggrunden for sagsanlægget var, at A selv på baggrund af et forslag fra M nogle år forinden, nu ytrede ønske om at flytte til København. M forklarede hertil, at det ikke var hendes ide at A skulle flytte.

F beskriver A som en vidunderlig og temperamentsfuld dreng. F forklarede i retten, at de to brødre ikke havde nogle fællesinteresser, og ofte blot provokerede hinanden. M ser derimod, at:

”Drengene har ellers stor glæde af at være sammen, og de er også en støtte for hinanden selvom der er 3 1/2 år mellem dem.”²⁷³

M forklarede, at A er en dreng der har særlige behov, og det derfor er meningen han skal starte i en trivselsklasse efter sommerferien, hvor han kan få noget mere støtte i timerne. M ser at A er glad for denne løsning. M's bekymring omkring flytning af bopæle til F i København er, at:

”Hun mener ikke, at A kan overskue, hvad det indebærer at skulle flytte. Hun mener ikke, at han er rustet til det”.²⁷⁴

²⁷³ TFA 2014.153, s. 1 f.f

²⁷⁴ TFA 2014.153, s. 2

F ser derimod, at A's overvejelser om en flytning er gennemtænkte. Han forklarede, at han og A havde kigget på nogle skoler der lå tæt på hans bopæl. F forklarer tillige, at A har det svært med lektierne og han derfor er indstillet på at hjælpe ham med dem hvis han flytter over til ham. F har tillige snakket med to studerende han ligeledes ville kunne få hjælp af.

I forbindelse med sagen i byretten blev der afholdt en børnesamtale med A. Heraf fremgår det, at:

*"A er et barn med særlige behov. Psykologen ved ppr E beskriver A som et grænsebarn, der falder mellem mange stole og derfor altid vil have det svært fagligt og vil have behov for meget faglig støtte fra skolen og stor opbakning hjemmefra, hvis han skal kunne gå i skole udenfor specialskoleområdet. Samtidig beskrives A af sin klasse-lærer som en dreng, der er meget impulsiv og følelsesladet, men som samtidig har brug for meget forudsigelighed og struktur."*²⁷⁵

A havde tillige ved børnesamtalen forklaret at han havde det svært fagligt i skolen, og ikke kunne lige at gå der.

A fortalte under børnesamtalen omkring forholdet til broderen B, at:

*"B er 15 år og A fortæller at de tidligere spillede meget fodbold og legede skydespil sammen, men nu spiller han mest på computer."*²⁷⁶

A forklarede, at B eller M ofte hjalp ham med at lave lektier. A forklarede ligeledes, hvordan det var at være hos M:

*"Hos mor er det mest hende, der bestemmer - også det tøj jeg skal have på. A fortæller, at tidligere blev mor mere irriteret og smækkede med dørene, men det er blevet mindre nu."*²⁷⁷

Hvorimod A hos F kunne bestemme flere ting selv, både i forhold til mad og aktiviteter i fritiden, ligesom de ofte spillede fodbold. Ligeledes fremgik af børnesamtalen, at:

"A fortæller, at det ville være bedre, hvis mor ikke var så stresset og skældte mindre ud og lod være med at smække med døren. Hos far er det godt, fordi de spiller fodbold, og han tager ham med på Bakken og i Tivoli. A fortæller, at han

²⁷⁵ TFA 2014.153, s 1

²⁷⁶ TFA 2014.153V, s 1

²⁷⁷ TFA 2014.153, s 1

*gennem lang tid har ønsket at flytte over til sin far, fordi det er godt, og han føler sig godt tilpas.*²⁷⁸

Under børnesamtalen fortalte A, at han og F ligeledes havde snakket om en privatskole i nærheden af F's lejlighed han kunne starte i såfremt han flyttede over til ham.

M anså derimod ikke at A kunne overskue konsekvenserne af en flytning, på trods af han havde givet udtryk herfor ved børnesamtalen. Samtidig forklarer M, at hun de sidste 8 år havde haft bopælen på A, hvorfor hun anså denne burde fortsætte.

Af byrettens begrundelse og resultat, fremgår det:

*”Efter det oplyste, herunder indholdet af A's samtale med den børnesagkyndige, findes det bedst for ham med stabilitet og de rammer, som moderen sammen med skolen søger at skabe. Retten finder således ikke - uanset hans eventuelle umiddelbare ønske herom - grundlag for at ændre bopæl for A, jf. forældreansvarslovens § 17.*²⁷⁹

Byretten opretholder således bopælen hos M.

F ankede sagen til landsretten og parterne har her afgivet supplerende forklaringer.

F forklarede supplerende for landsretten, at A efter byrettens afgørelse begyndte at tudbrølede da han fik dommens resultat at vide. Hertil forklarede M, at:

*”Efter byretsafgørelsen sagde A, at det var ok, at han skulle bo hos hende. Han begyndte at græde, fordi F ringede og skældte ud og sagde, at han ville anke dommen.*²⁸⁰

Der faldt afgørelse i 1. Instans den 3. Juli 2013, og indtil da havde samværet fungeret fint mellem parterne. Først efter byrettens dom opstod der problemser i forhold til samværet. Særligt i forbindelse med samværet i efterårsferien, hvor der var opstået uenigheder mellem forældrene. Da parterne ikke kunne blive enige herom, tog F kontakt til statsforvaltningen.

H forklarede at det herefter havde betydet:

”(...) at M sagde, at A for eftertiden ikke ville komme på samvær, hvis B ikke

²⁷⁸ TFA 2014.153, s 1

²⁷⁹ TFA 2014.153, s. 2

²⁸⁰ TFA 2014.153, s. 3

*var med. Hun satte også betingelser for julesamværet. A så beskederne på hans telefon og sagde, at han ikke ville hjem. Han ringede til statsforvaltningen og fik at vide, at der ikke var noget i vejen for, at han beholdt A, men at det ikke var så godt af hensyn til A's skole.*²⁸¹

F fik fra A's klasselærer tilsendt relevant skolemateriale. F fortalte i retten, at:

*”Han har flere gange spurgt A, om ikke det er bedst, at han kommer hjem, så han kan komme i skole, men det vil A ikke. A er bange for, at han ikke kommer på samvær igen, hvis han tager tilbage.*²⁸²

Det betød derfor, at A havde boet hos F siden efterårsferien den 13. Oktober 2013 og ca. 7 uger frem, til tidspunktet for samtalen i landsretten den 2. December. Da A ikke kom hjem fra samværet i efterårsferien indgav M en underretning til kommunen, hvilket førte til at der blev afholdt en samtale med F og A pr. telefon den 1. November 2013.

M fortalte i retten, at hun var bekymret for A, fordi han havde det fagligt svært i skolen og hun havde set en fremgag efter han var kommet i trivselsklassen, hvorfor hun anså dette som den bedste løsning for A. Ligeledes forklarede M, hun ikke vidste så meget om hvad A lavede når han var ved F, da han ofte ikke fortalte hende om det. A havde dog fortalt:

*”(…) at far sidder og spiller kort om penge sammen med sine kammerater.*²⁸³

M forklarede supplerende for landsretten, at A bør have bopæl hos hende fordi:

*”han har det godt hos hende, og hun mener ikke, at miljøet hos F er godt for A. A har altid boet hos hende, og hun mener, at hun kan give A en mere tryk hverdag med faste rammer.*²⁸⁴

F forklarede derimod, at han fandt at A var blevet i bedre humør efter han havde opholdt sig hos ham siden efterårsferien, og at han ikke anså det som noget problem at finde en skole der kunne tilbyde A de samme muligheder som han havde haft i trivselsklassen hos M. F forklarede ligeledes, at det var efter A's eget ønske at han var blevet boende hos ham siden efterårsferien.

²⁸¹ TFA 2014.153, s. 2

²⁸² TFA 2014.153, s. 2

²⁸³ TFA 2014.153, s. 3

²⁸⁴ TFA 2014.153V, s. 3

Af landsretten begrundelse og resultat fremgår:

”Landsretten lægger til grund, at begge forældre er egnede til, at A har bopæl hos dem. Hensynet til stabilitet og de rammer, som moderen sammen med skolen har søgt at skabe, taler umiddelbart for, at A fortsat skal have bopæl hos hende. A, der nu er 12 år, har imidlertid vedholdende gennem de sidste ca. 14 måneder fastholdt sit ønske om at bo hos sin far, og han har også for landsretten fastholdt dette og har begrundet sit ønske, ligesom han på tidspunktet for samtalen i landsretten havde opholdt sig hos sin far de seneste 6-7 uger. Herefter finder landsretten efter en samlet vurdering, at det er bedst for A, at han har bopæl hos F, jf. forældreansvarslovens § 17, stk. 1, sammenholdt med § 4.”²⁸⁵

Landsretten ændrede således byretten afgørelse og tilkendte F bopælen på A

Delkonklusion:

Det kan på baggrund af dommen udledes, at sønnens eget ønske og vedholdenhed over en lang periode tillægges betydning i den samlede vurdering for dommens resultat. Stabiliteten og de trygge rammer hos M nævnes i rettens begrundelse, som trækker i den modsatte retning af en ændring af bopælen. Men da begge forældre ansås for lige egnede som bopælsforældre og sønnen vedvarende ønskede bopæl hos faderen, samt over en længere periode havde opholdt sig der, lagde retten disse momenter til grund for en ændring af bopælen. Samme situation gjorde sig gældende i dommen TFA 2014.298 og TFA 2015.15 hvor retten i begge tilfælde ændrede barnets bopæl, og imødekom den 11 årige tvillingesøn og den 15 årige datters ønske om bopæl, da børnene i realiteten i større grad havde opholdt sig hos den pågældende forælder i en længere periode.

²⁸⁵ TFA 2014.153V, s. 3

7 Konklusion

Med indførelsen af den nye hovedlov i 2007, fulgte muligheden for at domstolene særskilt kunne træffe afgørelse om barnets bopæl jf. FOL § 17. Af lovtæksten i bestemmelse, af forarbejderne fremgår dog at domstolens afgørelse skal ske efter princippet om barnets bedste jf. FOL § 4.

Det kan på baggrund af domsanalysen konkluderes, at FOL § 4 indgår i alle domstolenes afgørelser som den objektive forudsætning for dommens resultat. FOL § 4 er en særlig bred bestemmelse, med afsæt i FN's børnekonventions art. 3. FOL § 4 er ligesom konventionens art. 3, er en retlig standart for alle afgørelser, indenfor henholdsvis forældreansvarslovens og konventionens område. Det er på baggrund heraf, ikke muligt at udlede et bestemt kriterium der er bestemmende for bopælssagerne efter FOL § 17, da alle afgørelser skal træffes ud fra barnets bedste jf. FOL § 4, og bestemmelsen er dynamisk over tid i forhold til samfundets udvikling og værdier. Det betyder derfor, at afgørelsen skal ske ud fra en konkret og individuel vurdering i hvert enkelt tilfælde.

På baggrund af domsanalysen og de 7 grupperinger, er det dog muligt at udlede nogle vejledende mønster, der er særlige for den enkelte type sag.

For den første gruppe: 1) *flytning indenlands*, er det overordnede mønster, at domstolene opretholder status quo. Dette skete i 5 ud af de 6 analyserede tilfælde.

For de 5 sager hvor status quo blev lagt til grund, var forældrene i to af dommene endnu ikke flyttet med børnene da sagen kom for retten, men havde planer herom. I de tre øvrige sager var forældrene allerede flyttet, da sagen kom for retten. Det kan på baggrund heraf konkluderes, at domstolene i størstedelen af de analyserede tilfælde, fortsat opretholder status quo hos den forælder der før retssagen var bopælsforælder, hvorfor planer om flytning, eller allerede gennemført flytning, ikke førte til et andet resultat.

For den anden gruppe: 2) *flytning udenlands*, er det overordnede mønster, at domstolene opretholder bopælen i Danmark. Dette skete i 2 ud af de 2 analyserede domme.

Det kan på baggrund heraf konkluderes, det skal kunne påvises at en ændring af bopælen og derved flytning til udlandet vil være det bedste for børnene før en sådan finder sted, hvilket ikke gjorde sig gældende i de to analyserede domme. Her indgik trygheden og nærmiljøet i Danmark som væsentlige momenter i rettens begrundelse, hvorfor bopælen forblev i landet.

For den tredje gruppe: 3) *status quo, økonomisk element*, er det overordnede mønster, at domstolene vælger at opretholde den oprindelige aftale parterne selv havde indgået. Dette skete i den ene analyserede dom. Det kan på baggrund af dommen konkluderes, at parterne bør være opmærksomme på den aftale de allerede ved samlivets ophævelse har indgået, da denne i dommen tillægges stor betydning, ligesom fagpersonalet tillige vurderede at denne fungerede godt, på trods af forældrenes uenighed herom.

For den fjerde gruppe: 4) *barnets primære opholdssted*, er det overordnede mønster, at barnets primære opholdssted bestemmer bopælen. Dette skete i den ene analyserede dom. Det kan af dommen konkluderes, at det ikke er muligt at indgå en aftale om barnets primære opholdssted der er i strid med anden lovgivning, hvorfor dette var bestemmende for barnets bopæl.

For den femte gruppen: 5) *samarbejde med kommunen, primære omsorgsperson*, er det overordnede mønster, at parternes vilje til at samarbejde med kommunen, for at sikre barnets bedste er bestemmende for barnets bopæl. Dette skete i 2 af de 2 analyserede domme. Det kan af dommen konkluderes, at parternes vilje til at samarbejde med kommunen om nødvendig hjælp for barnet, samt den pågældende selv, tillægges større betydning for bopælsens end opretholdelse af bopælen hos den forælder der tidligere havde været barnets primære omsorgsperson.

For den sjette gruppe: 6) *samarbejdschikanens betydning for bopælen*, er det overordnede mønster, at forældrenes samværschikane har betydning for fastsættelsen af barnets bopæl. Dette skete i to af de to analyserede domme. Det kan på baggrund af de to domme konkluderes, at forældrenes udøvelse af samværschikane havde en sådan grad, at det fik negative konsekvenser for den pågældende, hvorfor domstolene ændrede barnets bopæl til den forælder der ansås for bedst til at samarbejde således barnet havde muligheden for at bevare kontakten til begge forældre.

For den syvende gruppe: 7) *barnets egne ønsker*, er det overordnede mønster, at domstolene tillægger børnenes egne ønsker stor betydning i afgørelsen. Dette skete i de tre analyserede domme. Det kan på baggrund af de tre domme konkluderes, at i de tilfælde forældrene anses for lige egnede, tillægger retten børnenes egne ønsker stor betydning, hvorefter bopælen i de tre sager blev ændret.

I alle afgørelserne gør det sig gældende, at domstolene i større eller mindre grad i den samlede vurdering, lægger vægt på parternes egne synspunkter, børnenes ønsker eller synspunkter, udtalelser fra fagpersonale som skole, pædagoger og psykologer, i det omfang det er i overensstemmelse med forældreansvarslovens overordnede formål jf. FOL § 4.

I 10 ud af 17 afgørelser ændrede retten afgørelsen i 2. Instans. Det er bemærkelsesværdigt, at en så signifikant andel af dommene ændres i 2. instans. Muligheden for at prøve sagen i 2. Instans sikrer derved retssikkerheden og vigtigst af alt, at afgørelsen er i overensstemmelse med FOL § 4.

I domstolens behandling af bopælssager, lægges kriteriet i FOL § 4 til grund for alle afgørelser. Det er ikke muligt, at opstille faste kriterier ud over § 4, der lægges til grund i bopælssager, som afgørende for et bestemt resultat, da alle afgørelser sker ud fra en individuel og konkret vurdering i hver enkelt tilfælde. Det har dog på baggrund af de 7 grupperinger, været muligt at udlede nogle vejledende mønstre der særligt gør sig gældende for den pågældende type sag.

8 English abstract

This thesis deals with the criteria for courts, when they must decide a case on the child's place of residence in accordance with the Parental Responsibility Law (FOL) Act § 17.

Since FOL § 17, do not indicate which criteria should be used in conjunction with the residency decision, the preparation work are used as interpretative contributions thereto.

In order to answer the problem formulation, 17 out of 19 decisions settled after FOL, § 17 of the years 2014 and 2015 has been chosen. These judgements has been grouped after the main criterion in 7 factual groups. Each group header reflects the main criterion. For each group are the most representative judgement chosen (in a single group two).

These judgments has been reviewed in depth, in order to give a true and fair view of the law's application in practice, as well as the elements of judiciary's emphasis on the decisions.

From the other judgements the main reasons are included, when relevant, in order to support the Court's reasoning.

It can, in the light of the judgment- analysis be concluded, that FOL§ 4 is included in all decisions of the courts as the objective prerequisite for the judgment result.

FOL § 4 is a particularly broad provision, based on the UN child Convention art. 3. and is youes in Denmark as a general legal standard.

FOL § 4 is like the Convention art. 3, an indicative provision for all decisions, within the Act and the Convention area of responsibility of parents respectively.

It is with this in mind, not possible to derive a specific criterion that determines the residency cases after FOL §17, since all decisions is made with respect of the child's best FOL § 4, why decisions are made on the basis of a concrete, individual assessment of each case.

However, in the light of the 17 judgments used in the judgement-analysis, it has been possible within the 7 different groups to demonstrate some indicative pattern, there are specific for each type of case.

9 Litteraturliste

Juridisk litteratur

Björk:

Björk, Anita Plesner; Når forældre går fra hinanden – en håndbog i forældreansvar, København, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2015

Blume:

Blume, Peter; Juridisk metodelære – En indføring i rettens og juraens verden, 4. Udg., København: Jurist- og Økonomiforbundets Forlag, 2006

Christensen:

Christensen, Stine Krone; Forældreansvarsloven med kommentarer, København: Thomson Reuters, 2009

Evald:

Evald, Jens; At tænke juridisk, København: Nyt Juridisk Forlag, 2001

Rasmussen og Røhl:

Rasmussen, Nell og Røhl, Jane; Børn i familie – og socialretten, 2. Udg., København: Nyt juridisk forlag, 2014

Wegner:

Wegner, Morten; Juridisk metode, 2. Udg., København: Jurist- og Økonomiforbundets Forlag, 1994

Vejledninger

Vej. nr. 9119 af 24/02/2016

Vejledning om forældremyndighed og barnets bopæl

Love og lovforarbejder

FT 1922, tillæg A

Lovtidende for Kongeriget Danmark aaret 1922 (lov nr. 277 af 30 juni 1922)

Lov om umyndighed og værgemål

Lov nr. 256 af 4. Juni 1969:

 Lov om ægteskabets indgåelse og opløsning , Lovtidende afdeling A 1969

Lov Nr. 244 af 8. Juni 1978:

 Forslag til lov om ændring af myndighedsloven og retsplejeloven (forældre-myndighed m.v. over børn uden for ægteskab), FT 1977-78, tillæg A,

Lov nr. 230. Af 6. Juni 1985:

 Lov om ændring af myndighedsloven m.v., FT 1984-85, tillæg A

Lov nr. 387 af 14. Juni 1995:

 Lov om forældremyndighed og samvær

Lov nr. 461 af 7. Juni 2001

 Lov om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love, (Ændringer som følge af børneloven m.v.)

Lovforslag nr. 2, Fremsat den 4. oktober 2000

 Forslag til børnelov

Lovforslag nr. 3, fremsat den 4. Oktober 2000

 Forslag til Lov om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love, (Æn-dringer som følge af børneloven m.v.)

Lovforslag nr. 133, fremsat 31. Januar 2007

 Forslag til forældreansvarslov

Lovforslag nr. 134, fremsat 31. Januar 2007

 Forslag til lov om ændring af forskellige lovbestemmelser som følge af foræl-dreansvarsloven. (Behandling af retssager om forældremyndighed og tvangs-fuldbyrdelse)

Lovforslag nr. 157, Fremsat den 13. april 2012

 Forslag til Lov om ændring af forældreansvarsloven, retsplejeloven og lov om Det Centrale Personregister, (Ændringer som følge af evalueringen af forældre-ansvarsloven)

Lovforslag nr. 103, fremsat den 17. December 2014

 Forslag til lov om ændring af forældreansvarsloven og retsplejeloven (Imødegå-else af samarbejdschikane m.v.)

Lovforslag nr. 6, fremsat 7. Oktober 2015

Forslag til lov om ændring af forskellige lovbestemmelser om klageadgang og kompetence m.v. på det familieretlige område, (Ankestyrelsen som familieretlig klagemyndighed m.v.)

Betænkninger

Bet. nr. 985 fra 1983

Forældremyndighed og samværsret, Afgivet af en arbejdsgruppe under Justitsministeriet

Bet. Nr. 1279 fra 1994

Fælles forældremyndighed, samværsvanskeligheder og børnesagkyndig rådgivning, betænkning afgivet af Justitsministeriets forældremyndighedsudvalg

Bet. Nr. 1475 fra 2006

Barnets perspektiv, forældremyndighed, barnets bopæl, samvær, tvangsfuldbyrdelse, afgivet af Udvalget om forældremyndighed og samvær, 2006 http://jm.schultzboghandel.dk/upload/microsites/jm/ebooks/andre_publication/bet_tenkning_afgivet_af_udvalget_om_forældremyndighed_og_samv_r.pdf (hentet den 20. februar)

Domme

TFA 2015.613/2

TFA 2014.452

TFA 2015.138

TFA2014.214

TFA 2015.682/2

TFA 2015.147

TFA 2015.369

TFA 2014.428

TFA 2015.354

TFA 2015.400

TFA 2015.39

TFA 2014.37

TFA 2015.99

TFA 2014.153

TFA 2014.298

TFA 2015.15

Internetkilder

Familiestyrelsen: Evaluering af forældreansvarsloven, 2011

Link:https://ast.dk/filer/born-og-familie/foraeldremyndighed-og-samvaer/evaluering_af_foraeldreansvarsloven_01.pdf (hentet den 24. Februar 2016)

Familiestyrelsen: Politisk aftale om forslag til lov om forældreansvar, 2006

Link:<https://ast.dk/filer/born-og-familie/den-politiske-aftale-der-blev-indgaet-i-2006.pdf> (Hentet den 24. Februar 2016)

Larsen:

Anette Larsen, Børne- og ungeydelse, børnetilskud og børnebidrag, 2016:

Link:<https://www.sundhed.dk/borger/sygdomme-a-aa/sociale-ydelser/sociale-ydelser/foedse-og-barn/boerne-og-ungeydelse-boernetilskud-og-boernebidrag/> (Hentet den 9. Maj)

Ministeriet for familie- og forbrugeranliggender:

Familieretlig strukturreform - én fælles indgang til opløsning af ægteskab og afklaring af uenighed om forældremyndighed, 2004

Ottesen og Stage:

Ottesen, Mai Heide og Sofie Stage; Dom til fælles forældremyndighed – en evaluering af forældreansvarsloven, SFI, 2011

<http://www.sfi.dk/resultater-4726.aspx?Action=1&NewsId=3024&PID=9422>
(Hentet den 22. Februar 2016)

Social og integrationsministeriet:

Enlig eller samlevende? Vejledning til enlige forsørgere, der modtager børnetilskud eller økonomisk fripladstilskud , 2013

Statistik

Danmarks Statistik, befolkning og valg, husstande

Link: <http://www.statistikbanken.dk/statbank5a/selectvarval/saveselections.asp> (hentet 12. Marts 2016)

Danmarks Statistik, befolkning og valg, skilsmissetavle

Link: <http://www.statistikbanken.dk/10002> (hentet: 12 marts. 2016)

Forside

Foto forside: <https://bornetelefonen.dk/skilsmisse-initiativret-børn> (hentet:10. Maj 2016)